

**T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI**

**İLKÖĞRETİM II. KADEME (6. VE 7. SINIFTA) SOSYAL
BİLGİLER DERSİNİN ÖĞRETİMİ VE ÖĞRETİMİNDE YAŞANAN
GÜÇLÜKLER
(AKSARAY ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN
Yard. Doç. Dr. Mustafa GÜLCAN**

**HAZIRLAYAN
Cengiz ATBAŞI**

KONYA – 2007

ÖNSÖZ

İnsana dair bilgiler olarak ifade edilen sosyal bilgiler geçmişten günümüze bir köprüdür. İlköğretim çağındaki çocuklarımız için, bu köprü ne kadar sağlam kurulursa geleceğimizde o kadar sağlam olur.

Sosyal bilgiler dersi tek bir bilim dalı olmayıp; tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi derslerini bünyesinde bulunduran bir öğretim dersidir. Bireylerin toplumsallaşmasında ki en önemli derstir. Bunun içindir ki sosyal bilgiler dersi üzerinde daha çok durulmalı, bu alandaki çalışmalara daha fazla yer verilmelidir.

Geçmişten günümüze bir köprü olarak gördüğümüz sosyal bilgiler dersi sözel bir alan olması sebebi ile öğrenciler için sıkıcı bir dersmiş gibi görülebilir. Fakat bu dersi sıkıcılıktan kurtarmak ve sevilen bir ders haline getirmek zor olmasa gerek. Bu noktada en büyük görev sosyal bilgiler öğretmenlerine düşmektedir.

İlköğretimde öğrencilere kazandırılacak hedef davranışları kazandırmayı amaçlayan bütün derslerde olduğu gibi sosyal bilgiler dersinde de birçok güçlüklerle karşılaşmaktadır. Bu güçlükler bölgeden bölgeye, yöreden yöreye farklılıklar gösterebileceği gibi, ortak noktaları da yok değildir.

Bu araştırmada, İlköğretim II. kademe (6.ve 7. sınıfta) sosyal bilgiler derslerinin öğretimi ve öğretiminde yaşanan güçlükler (Aksaray Örneği) geliştirilen anket yöntemi ile araştırılmış, araştırma bulguları ışığında yaşanan güçlükler ortaya konarak öneriler geliştirilmiştir.

Bu araştırmanın yapılması aşamasında, benden bilimsel katkılarını, maddi ve manevi desteğini esirgemeyen kıymetli hocam Yard. Doç. Dr. Mustafa GÜLCAN beyefendiye ve sevgili eşime teşekkürlerimi bir borç bilirim. Ayrıca bu araştırmanın verilerinin toplanması aşamasında desteklerini esirgemeyen Aksaray ilindeki sosyal bilgiler öğretmenlerine de katkılarından dolayı teşekkür ederim.

ÖZET

İLKÖĞRETİM II. KADEME (6. VE 7. SINIFTA) SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN ÖĞRETİMİ VE ÖĞRETİMİNDE YAŞANAN GÜÇLÜKLER (AKSARAY ÖRNEĞİ)

Bu araştırma İlköğretim okullarında okutulmakta olan sosyal bilgiler dersinin öğretiminde yaşanan güçlükleri belirlemek amacı ile 2005 – 2006 öğretim yılında Aksaray il merkezi, Ortaköy, Eskiil, Gülağaç ve Güzelyurt ilçelerindeki ilköğretim okullarında görev yapan toplam 91 öğretmen üzerinde yapılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerine uygulanan anket formu kişisel bilgiler, hazırlık, planlama, uygulama ve değerlendirme bölümlerinden oluşmaktadır. Elde edilen veriler frekans ve yüzde olarak analiz edilmiştir.

Bu araştırmanın birinci aşamasında Aksaray'ın eğitim tarihi ele alınarak incelenmeye çalışılmıştır.

İkinci bölümde ise; sosyal bilgiler ve sosyal bilimler kavramlarının tanımı, bu kavramlar arasındaki fark, sosyal bilgiler dersinde amaçlar, ilköğretimde sosyal bilgiler, sosyal bilgiler öğretimi açısından öğretmen ve sosyal bilgiler dersinin işlenişi ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde ise bulgulara, yapılan anket formunun analizi ve yorumlarına yer verilmiştir.

Son olarak dördüncü bölümde sonuç ve öneriler ile ilgili açıklamalar yapılmıştır. Tablolar, yararlanılan kaynakların gösteriminde kaynakça bölümü, bazı belgelerin orijinallerinin fotokopileri de ekler bölümünde yer almaktadır.

ABSTRACT

TEACHING OF SOCIAL INFORMATIONS LESSON IN 6. AND 7. CLASSES OF PRIMARY SCHOOL AND DIFFICULTIES THAT ARE FACED WITH (EXAMPLE AKSARAY)

The goal of research is to determine the difficulties in teaching social information lessons in primary schools. In 2005-2006 Education year, 91 teachers, who worked in primary schools of Centrum, Ortaköy, Eskil, Gülağaç and Güzelyurt countries which are in Aksaray, involved in this study. In this research, we used questionnaire for obtaining data. This questionnaire that applied to teachers, in forming from personal information, preparation, planning, practicing and arithmetic average.

In first part; we discussed about education of in Aksaray.

In second part; we gave place to concept of social sciences, concept of social information, differences between social sciences and social information, historical development of social information, explanations about structure, importance and practicing program of social information, today's situation of teaching social information in Türkiye, teaching social information in science age, aim and principles of teaching social information, difficulties of teaching social information lessons, aims of education program and general explorations associated with social information lesson.

In third part; results and assessment, we talked about preparing measurement mediator, data analyzing techniques, universe and models.

In fourth part; findings and suggestions were given. Inferences which made from investigation were explained. We preferred to give place photocopies of certain original documents that are associated with our subject.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
GİRİŞ.....	1
Problem.....	3
Araştırmanın Amacı	4
Araştırmanın önemi.....	5
Araştırmanın Yöntemi.....	5
Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	6
Varsayımlar.....	6
Sınırlılıklar.....	6

I. BÖLÜM AKSARAY'DA EĞİTİM

A. AKSARAY'IN KONUMU.....	6
B. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE AKSARAY.....	6
1. Tarih Öncesi Dönemde Aksaray.....	6
2. Aksaray'ın Tarihi Devirleri.....	7
3. Tarih Devirlerinde Aksaray "Puruşhanda".....	7
4. Medler ve Persler Dönemi.....	7
5. Arkhelais.....	8
6. Hıristiyan Dininin Dünyaya Yayıldığı Merkez: Aksaray.....	8
7. Bizans Dönemi.....	9
8. Aksaray'ın Fethi.....	9
C. AKSARAY'DA KÜLTÜR VE EĞİTİM.....	9
1. Medreseler.....	10
2. Tekke-Zaviye –Hankah-Dergâhlar (Ahi Mektepleri).....	12
3. Osmanlı Döneminde Aksaray'da Eğitim.....	12
4. Osmanlı Medreseleri ve Aksaray'da Yetişen Ünlüler.....	13
5. Sıbyan Mektepleri	13
6. Tanzimat Devrinde ve 1876 Eğitim-Öğretimdeki Düzenlemeler ve Aksaray'daki Yansımaları	14
7. Meşrutiyet Dönemi (1876-1908) Aksaray'da Eğitim Öğretim.....	16
8. II. Meşrutiyet Dönemi (1908-1918).....	16
9. Mütareke Sonrası ve Kurtuluş Savaşında Aksaray' da Eğitim.....	18
10. Cumhuriyet Dönemi Aksaray'da Eğitim.....	19
11. Günümüzde Aksaray'da Eğitim.....	20

II. BÖLÜM
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ VE SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE
YAŞANAN GÜÇLÜKLER

A. SOSYAL BİLİMLER VE SOSYAL BİLGİLER KAVRAMLARI.....	28
1. Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler Arasındaki Fark.....	28
B. İLKÖĞRETİMDE SOSYAL BİLGİLER.....	29
1. Öğretim Programları Açısından Sosyal Bilgiler Öğretimi.....	30
2. Öğretim Uygulamaları Açısından Sosyal Bilgiler Öğretimi.....	31
3. Öğrenci Tutumları Açısından Sosyal Bilgiler Öğretimi.....	31
4. Öğretmen Açısından Sosyal Bilgiler Öğretimi.....	31
5. Öğretim Araç ve Gereçleri Yönünden Sosyal Bilgiler Öğretimi.....	32
C. SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE AMAÇLAR.....	32
D. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ ACISINDAN ÖĞRETMEN.....	34
E. SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN İŞLENİŞİ İLE İLGİLİ GENEL AÇIKLAMALAR	38

III. BÖLÜM
BULGULAR VE YORUMLAR

A. TABLOLAR VE YORUMLARI.....	42
-------------------------------	----

IV. BÖLÜM

A. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	58
B. EKLER.....	64
C. KAYNAKLAR.....	70

GİRİŞ

İnsanın yalnız bir varlık olmadığını, onu diğer canlılardan ayıran en önemli özelliklerden birinin topluluk halinde yaşaması olduğunu biliyoruz. Birey kendini, kendinden önce oluşturulmuş ve kuralları önceden konmuş bir düzen içerisinde bulur. Bununla birlikte insanın içinde doğup büyüdüğü ve yaşadığı toplumu, yaşanış şeklini yönlendirme, geliştirme, değiştirme gücüne sahip olduğunu bilmekteyiz.

İnsanların temel biyolojik ihtiyaçlarının yanında paylaşma, sevmeye, sevilme v.b. duygusal ihtiyaçları da vardır. Bundan dolayı insanlar tek başlarına değil de topluluk halinde kalmışlardır.

Sosyal düzen kuralları, insan davranışlarını düzenlerken, bir taraftan da bazı davranışları sınırlandırmaktadır. Toplumsal düzende önemli olan, bireysel çıkarlar ile toplumsal çıkarlar arasındaki dengeyi sağlayabilmektedir. Bu durum hem insanların hem de toplum düzeninin yararına olmaktadır. Toplumda düzeni sağlamak ise eğitimle olur. İnsanın kendi yaşadığı toplumun, kendinden beklediği ya da yapmasını istediği davranışları yapacak şekilde yetiştirilmesi eğitimin temel görevidir.

Her insanın, kendi toplumunun yaşaması, yükselmesi, gelişmiş ülkelerin seviyesine ulaşması için kendini toplumun bir üyesi olarak kabul etmesi ve eylemleri ile topluma kabul ettirmesi gerekmektedir. Eğitimsiz bir hayat düşünülemez. Davranışların başkasından öğrenilmesi ve bu sürecin hayat boyu sürmesi bunun en büyük göstergesidir.

Bir toplumun gelişmişliği ile eğitim sistemi arasında çok yakın bir ilişki olduğu bilimsel araştırmalarla kanıtlanmış bir gerçektir. Bir ilişkinin en büyük etkeni “insan” faktörüdür. Bir ülkenin gelişiminde eğitimin rolü ve önemi inkar edilemez.

Günümüzde eğitim anlayışı öğrencilerin uyum güçlüklerini yenerek onların, her yönü ile (çoklu zekâ teorisi dikkate alınarak) bir bütün olarak gelişmesini esas almaktadır. Temel hedef bireyin kapasitesini en uygun şekilde geliştirmektir. Öğrencilerin mevcut gelişim düzeyleri ile eğitim bakımından önemli olan özelliklerinin bilinmesi, onların ne tip uyarıcılardan ne yönde etkileneceğinin tahmin edilmesi, en uygun eğitim durumunun oluşturulması bakımından, faydalı ve gereklidir.

Çocuk, eğitim ile birlikte içinde yaşadığı toplumun özelliklerini öğrenmeli, benimsemeli, topluma karşı ne gibi görevleri olduğunu bilmelidir. Çünkü geçmişini bilmeyen bir neslin, geleceğinde kendisine ve ülkesine faydalı olması beklenemez.

Yukarıda değinmeye çalıştığımız bilgi ve kavramların en kolay sosyal bilgiler dersinde verilebileceği bilinmektedir. Bu konuda verimli olabilmek için sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin ne gibi güçlüklerle karşılaştıklarının bilinmesi faydalı olacaktır.

Bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de eğitim görevini yerine getiren öğretim kademelerinin en önemlisi ve gereklisi ilköğretimdir. İlköğretim kadın ve erkek bütün Türklerin milli gayelere uygun olarak bedeni, zihni ve ahlaki gelişmelerine ve yetişmelerine hizmet eden temel öğretim (ilköğretim ve öğretim kanunu, md.1) olarak kabul edilmekle ilköğretime verilen önem işaret edilmektedir. İlköğretim kurumları beş yıllık ilkokullar ve üç yıllık ortaokullardan meydana gelir (Sönmez, 1999: 15-16).

İlköğretim okullarının 6. ve 7. sınıflarında sosyal bilgiler dersi, öğrencilerinin ileriki yaşlarda topluluk içinde yaşayan insanlara saygı, sevgi ve anlayış duyguları içinde işbirliği yapmalarını ve birbirlerinin doğru fikirlerine saygı göstermelerini, birbirlerinin başarılarını takdir etmelerini benimsettiği gibi; vatana ve millete karşı canla başla hizmet etmeyi alışkanlık ve ülkü haline getirilmesi istenmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmeni, çocukların iyi bir insan ve iyi bir yurttaş olarak yetiştirilmesi için gerekli olan temel bilgi ve becerilerin kazandırılmasında özel bir önem taşır. Bütün bu çalışmalar demokrasinin ilkelerini, demokratik düzen içerisinde kişisel sorumluluklarını, Türk demokrasisinin korunmasının yollarını öğretmeye çalışmaktır (Kılıç, Atilla ve Baykan, 2002: 293).

İlköğretiminde okutulan Sosyal bilgiler dersi Cumhuriyet döneminde (1926 programında) ilkokullarla ilgili “ilk mektebin başlıca maksadı, genç nesli muhitine faal bir halde intibak ettirmek suretiyle, iyi vatandaşlar olarak yetiştirmektir” temel alınmış; tarih, coğrafya ve yurt bilgisi dersleri 2’şer saatten haftada 6 saat olarak 4. ve 5. sınıf müfredatında yer almıştır (MEB, 1926).

Ortaöğretimin birinci kademesinde (ortaokul) 1924, 1927, 1930, 1931, 1938, 1939, 1947 programlarında tarih, coğrafya dersleri aynı anda yer almış; tarih birinci ve ikinci sınıflarda iki saat olarak belirlenmiştir. Coğrafya ise birinci ve ikinci sınıflarda ikişer saat, Üçüncü sınıflara birer saat; 1938 programında ise tüm sınıflara ikişer saat şeklinde düzenlenmiştir.

1967 programında tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi dersleri, Sosyal Bilgiler adı altında toplanmış ve birinci ve ikinci sınıflarda haftada beş saat, üçüncü sınıfta ise haftada dört saat olarak okutulmuştur (Sönmez, 1989: 118).

Günümüzde ise sekiz yıllık kesintisiz eğitime geçilmesi ile birlikte, ilköğretim okulu sosyal bilgiler dersi öğretim programı 4, 5, 6 ve 7. sınıflarda haftada üçer ders saati olmak

üzere her sınıf için 36 haftada 108 saatlik bir süre öngörülerek hazırlanmıştır (Tebliğler dergisi, 1998).

Bu araştırma plan bakımından dört bölüme ayrılacaktır.

Birinci bölümde; araştırılan problem, araştırmanın amacı, önemi, yöntemi, evren ve örnekleme, sınırlılıklar, süre ve maliyet araştırmaya ait bazı tanımlar ve kısaltmalar bulunacaktır.

İkinci bölümde; sosyal bilgiler ve sosyal bilimler kavramlarının tanımı, bu kavramlar arasındaki fark, sosyal bilgiler dersinin genel ve özel amaçları, ilköğretimde sosyal bilgiler dersine genel bir bakış ve Aksaray'da eğitim konularına yer verilecektir.

Üçüncü bölümde ise bulgulara, yapılan anket formunun analizi ve yorumlarına yer verilecektir.

Son olarak dördüncü bölümde sonuç ve öneriler ile ilgili açıklamalar yapılacaktır. Tablolar, yararlanılan kaynakların gösteriminde kaynakça bölümü, bazı belgelerin orijinallerinin fotokopileri eklenecektir.

Problem

İnsanlık geçmişinden bugüne kadar insan her dönemde eğitime ihtiyacı duymuş ve bunu karşılama çabasını da daima göstermiştir. Diğer taraftan toplumların kalabalıklaşması ve bilgilerin karmaşıklaşması, eğitime ihtiyacının karşılanması, belirli bir düzen çerçevesinde düzenlenmesi bu da eğitimin normal bir şekilde yapılmasını gerektirmiştir.

Sosyal bilgiler kavramı, değişik alanlardaki kişiler için değişik anlamlar taşımaktadır. Bu bakımdan, Türkiye'de bir zamanlar ilkököl ve ortaokullarda tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi dersleri yer almıştır.

İçinde bulunduğumuz zamanda, eğitime yeni bir yön verilmesi düşüncesi çerçevesinde, eğitimin süresini arttırma, eğitimde programlanan hedef davranışların belirlenerek, değişik öğrenme, öğretme yöntemlerinin düzenlenmesi ile öğrenci merkezli eğitim yapma eğilim ve çalışmaları arttırılmaktadır. Ne var ki sosyal bilgiler konularına dâhil olan vatandaşlık, demokrasi, insan hakları ve diğer toplumsal problemler açısından gerekli duyarlılıklara sahip bireyler yetiştirmekte istenilen başarının sağlanamadığı görülmektedir.

Toplumunu oluşturan bireyleri bir arada tutan en önemli faktörlerinden biride ortak değerlerdir. Ortak değerleri olmayan toplum olamaz. Toplumun temel ahlakını da ortak değerleri belirtir.

Bilişsel alan, duyuşsal ve psiko-motor alanın etkileşimiyle kazanılır. Çünkü fiziksel özellikler, değerler ve duygular öğrencilerin zihinsel gelişimini, büyük ölçüde etkilemektedir.

Bundan dolayı sosyal bilgiler dersi bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor davranışların en yoğun olarak bulunduğu bir derstir. Özellikle ilköğretim düzeyinde, duyuşsal davranışların kazandırılma sorumluluğu da, bu derse yüklenmiş ve bu yüzden de mihver ders konumuna kavuşturulmuştur.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, ilköğretim okullarının II. Kademesinde görevli sosyal bilgiler öğretmenlerinin karşılaştıkları güçlükler (Aksaray Örneği) ile ilgili meselelerin çözümüne yardımcı olacak bulgular elde etmek, teklifler geliştirmek için ilköğretim II. Kademe bu derslere giren öğretmenlerin bu durum ile ilgili meselelerini tespit etmek ve çözüm yolları üretmek hedeflenmektedir.

Bu hedefler çerçevesi içinde kalınarak aşağıdaki dört temel başlıkta yer alan sorulara ve onların alt başlığındaki sorulara cevaplar aranacaktır:

- 1- Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretiminde Yapılması Gerekli Hazırlıklarla İlgili Yaşanan Güçlükler
- 2- Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretiminde Öğretimi Planlamayla İlgili Yaşanılan Güçlükler
- 3- Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretiminde Uygulamayla İlgili Yaşanılan Güçlükler
- 4- Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretiminde Değerlendirme İle İlgili Yaşanılan Güçlükler

Araştırmanın Önemi

Sosyal Bilgiler öğretimi, öğrencilerin iyi bir insan ve iyi bir vatandaş olarak yetiştirilmesi için gerekli olan temel bilgi ve becerilerin kazandırılması büyük önem taşımaktadır. Bununla göz önünde tutulması gerekmektedir.

Bireyler geçmişini iyi bilip tanımalıdır. Sosyal bilgiler dersi, çocuğun düşünme yeteneğini ve insanlar arası ilişkilerini geliştirmeli, çocuklara temel yurttaşlık hak ve sorumluluklarını kavratmalı, çocuklara ekonomik bir bakış açısı kazandırmalıdır. Bu ise Sosyal Bilgiler öğretiminin içeriğini teşkil eder.

Bu araştırmayla, ilköğretim okullarında okutulan, Sosyal Bilgiler dersinin öğretiminde öğretmenlerin fikirleri alınarak, dersin uygulanışında yaşanan güçlüklerin, ortadan kaldırılmasına, yardımcı olması bakımından önem taşımaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada, bire bir araştırmalarda en verimli teknik olduğunu düşündüğümüz, anket kullanılacaktır. Ayrıca Aksaray ilinin tarihi gelişimi ve eğitim tarihi hakkında bilgi almak için, idari birimlerdeki kaynaklardan da yararlanılacaktır.

Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmada ki evren Aksaray ili ve merkeze bağlı ilçelerde bulunan ilköğretim okulları, bu okulların 6. ve 7. sınıflarına devam eden öğrencileri ile görevli Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden oluşacaktır.

Varsayımlar

Bu araştırmanın temel varsayımları;

- 1- Araştırmada başvurulan öğretmenlerin, görüşlerinin güvenilir olduğu.
- 2- Kaynaklardan ve kuruluşlardan elde edilen bilgilerin gerçeği yansıttığı,
- 3- Araştırmanın test edilmesinde kullanılan ölçme araçlarının ve verilen cevapların güvenilir olduğu,
- 4- Araştırma için seçilen örneklem, belirlenen sınırlar içinde evrenin bütünü temsil yeterliliğine sahiptir.

Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlılıkları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

- 1- İlköğretim II. kademe Sosyal Bilgiler dersinin hedefleri ve müfredatı ile sınırlıdır.
- 2- Bu araştırma, Aksaray merkez ve ilçelerinde araştırma için belirlenen, ilköğretim II. kademe okulları ile sınırlıdır.
- 3- Örnek alınan, okullarda 6.ve 7.sınıflarda okuyan öğrenci ve sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin, sosyal bilgiler dersinin uygulamasına dair sundukları görüşlerin değerlendirilmesi ile sınırlıdır.
- 4- Bu araştırmada bilgi toplama aracı olarak anket metodu kullanılacaktır. Metodun tabiatından kaynaklanan sınırlılıkları vardır.
- 5- Bu araştırma "yüksek lisans tez" yönetmeliğinin belirlediği süre ile sınırlıdır.

I. BÖLÜM

AKSARAY'DA EĞİTİM

A. AKSARAY'IN KONUMU

Aksaray, İç Anadolu'nun Orta Kızılırmak Bölümünde enlem ve boylam değerleri bakımından Türkiye'nin tam ortasında ve Tuz Gölü'nün güneyinde yer almaktadır. Hasan dağına yaslanmış bir konumdadır.

3578 sayılı kanunla 1989'da tekrar il aşamasına yükseltilen Aksaray, batıda Konya, kuzeyde Ankara ve Kırşehir, doğuda Nevşehir, güneyde Niğde ilimiz ile çevrilidir.

Türkiye'nin Ulaştırma Haritasına bakıldığında Aksaray ilinin ulaşım ağının odak noktasında olduğu görülür. Bu özelliği nedeniyle ki, ilk çağlardan beri buradan geçmek isteyenlerce elde edilmesi, konaklanması ve uğranılması zorunlu yerlerden biri olmuştur. Burada yaşayanların ise çevre ile teması halinde sosyo-kültürel ve ekonomik sahalarda güç kazandıkları bilinmektedir (Aksaray İl Yıllığı, 1994: 4).

Belirtilen konumu ve on bin yıllık tarihi ile sadece merkezi bir geçiş yeri olmakla kalmayan Aksaray, aynı zamanda önemli medeniyetleri sinesinde barındıran bir ildir. "Her birisi o devirlerin canlı şahidi abideler ve tarihi belgeler Aksaray'daki mazinin büyüklüğünü ve önemini göstermeye kâfidir (Kadioğlu, 1953: 3)." Hatta ilin sağlam havası, bereketli volkanik arazisi, bol su kaynakları ve akarsuları, madenleri, şifalı kaplıcaları, kaliteli "şahman" buğdayı ve arpası, atları ve iyi cins koyunları, adını ispatlarcasına şehir merkezine kollarını salan ulu ırmak'ın yaz serinliği ve dinlendirici bir sevimlilik içinde bozkır sükûneti veren çeşitli doğal güzellikleri ile Aksaray önemini günümüze kadar korumuştur.

B. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE AKSARAY

1. Tarih Öncesi Dönemde Aksaray

Aksaray'ın eğitim ve kültür tarihi genel anlamda paleolitik dönemle başlar (Aksaray İl Yıllığı, 1994: 13).

Aksaray İli'nin Aşıklıhöyük'ünde olduğu gibi, Taşkale, Siyak, Kalehöyük-Musular, Güvercinkaya, Muratlıhöyük, Harmandalı, Koçhasan ve Kuştepesi yerleşmeleri Aksaray'ın tarih öncesi dönemine ışık tutacak malzemelerle dolu olduğu yapılan yüzey araştırmalarından anlaşılmaktadır (Atlas Dergisi, 1998).

2. Aksaray'ın Tarihi Devirleri

M.Ö. 2000'de Anadolu'ya gelen Hititler, içinde Aksaray il sınırlarının da bulunduğu alan Hititlerin Aşağı Ülke (KUR ŞAPLITI) olarak adlandırdıkları coğrafi bölgenin hemen doğusunda yer almaktaydı (Karauğuz, 2005). Çağın Anadolu Ticaret Yolları haritasındaki önemli merkezlerden günümüz Aksaray çevresinde yer aldığı, Hasandağı ve Ekecik Dağı eteklerindeki müstahkem yerleşimler olduğunda şüphe kalmamıştır. Hititler döneminin Konya'daki "İvriz Kaya Anıtı" ile benzer özellikler taşıyan Aksaray'daki "Siyak Anıtı" Hiyeroglif yazıt, dil sanatına ait ilk kültür anıtı olması bakımından önemlidir (Öztuna, 1964).

3. Tarih Devirlerinde Aksaray "Puruşanda"

Asur Kralı III. Tiğlatpilasar'ın başlattığı "önce ticari sonra siyasi egemenlik" politikası ile Asurlu tüccarlar ticaret amacı ile gelip gittikleri Anadolu'ya yazıyı getirmişler ve "Anadolu'nun Tarih Devri'ni" başlatmışlardır (M.Ö.2000). Nimet Özgüç'ün 1963'te başlattığı Acemhöyük kazıları sonucunda "Puruşanda" ve çevresinin Kayseri'deki "Kaniş" merkezine bağlı önemli bir merkez olduğu anlaşılmıştır. Bu yıllarda "Puruşanda" önemli şehir krallıklarından biridir (Cumhuriyet Öncesi ve Günümüzde Aksaray'da Milli Eğitim, 1998).

Bölgede yapılan yüzey araştırmaları neticesinde hem Asur Ticaret Kolonileri hem de Hitit İmparatorluk dönemine ait bölgede pek çok yerleşme tespit edilmiştir(Sever, Bayram, Çeçen, Menekşe, 1991: 523-539).

Geç Hitit Döneminde ise özellikle Konya – Ereğli'de İvriz Köyü içinde Tuwanuwa Kralı Warpalawosra ait bir kaya anıtı bulunmaktadır. Aksaray sınırları içerisinde de bu krallığa ait pek çok hiyeroglif yazıtın olduğu bilinmektedir (Karauğuz, 2006: 23-50).

Ayrıca Konya bölgesindeki Adenkale Köyü'nün hemen yanında yer alan ve muhtemelen Geç Hitit Dönemine ait olduğu düşünülen Kral Hartapuş'a ait hiyeroglif yazıtlarının benzerlerine Aksaray'daki Mamasın barajı yakınlarında da rastlanmıştır (Karauğuz, 2005: 134).

Geç Hitit Çağı'nda bölge Tabal Krallığı sınırları içinde kalmaktaydı ve Şinuhtu olarak çivi yazılı belgelerde anılmaktaydı. Ayrıca bu dönemde bölge Muşki Krallığı sınırları içinde de kalmıştır (Karauğuz, 2006: 29).

4. Medler Ve Persler Dönemi

M.Ö. 5'inci yüzyılda önce Med sonra Perslerin Anadolu'ya girişi ile idari yapılanmalarda değişiklik olmuş. "Satraplık-Eyaletler" dönemi başlamıştır. İçerisinde

Aksaray’ında bulunduğu Toroslar’dan Sinop’a kadar uzanan yöreye “Kapadokya” (Beyaz Atlar Ülkesi) adını verdiler. Zerdüşt inancı ile “ateşgedeleri”(dini tapınakları) kutsal hayvan figürleri ile süslediler. Totem anlayışının yerleşmesinde etkili oldular. İl ve yakın çevresinde eğitim ve kültürel yapılanmayı etkilediler.

Ayrıca Medler döneminde Kızılırmak Kavsi civarında meydana gelen Med- Lidya savaşları sırasında güneş tutulmuş (28 Mayıs 585) ve her iki devlet savaşmadan geri çekilmiştir. Ancak bu durum Lidya devletinin Med devletine ilhak olmasına mani olamamıştır (Sevin, 2003: 269).

5. “Arkhelais”

M.Ö. 334’te Makedonya Kralı Büyük İskender Persleri yenerek Kapadokya’ya girdi. Aksaray ve çevresinin de eğitim ve kültürel yapılanmayı ilerletti. Ariarates M.Ö. 332’de Kapadokya Krallığı’nı burada kurdu. Eyüp Eriş, “Bergama Uygarlıkları Tarihi”nde belirttiğine göre; “Bölgeye atanan satrap yöre halkı üzerinde etkili olamamıştı. İskender Maliye Bakanı ve teşkilattan sorumlu Bergama Kralı Ömen’i görevlendirdi. Ömen iki yıl içerisinde yöre halkının kalbini kazanmasını (efendisinin “sömürge” siyaseti yerine “benzeşme” politikası uygulayarak) bildi. İl sınırları içerisindeki “Nora”ya (Viranşehir) yerleşti, tarımı geliştirdi”. Fakat Bergama’daki kütüphaneleri ve okulları burada da yaptırdığı söylenemez (Cumhuriyet Öncesi ve Günümüzde Aksaray’da Milli Eğitim, 1998).

Kapadokya Kralı Arkhelaos, Garsaura’yı yeniden kurarak (M.Ö.56) şehre kendi adını verdi ve “Arkhelais” oldu.

6. Hıristiyan Dininin Dünyaya Yayıldığı Merkez: Aksaray

Roma İmparatorluğu yönetiminde Filistin’de başlayan Hıristiyan dini kısa bir süre sonra Torosları aşarak il sınırlarına yayılmaya başlamıştı. İmparatorluğun siyasi ve kültürel düzenini tehdit ettiler. Aksaray ili 303-311 yılları arasında kitle halinde ölümden ve takipten kurtulmak için Selime, Gücünkaya, Ihlara ve Belisırma’daki mağaralara sığınan Hıristiyanlara yurt oldu. Güzelyurt’ta Gregorius ve Belisırma’da Panteleon’un Pagan zulmüne karşı sürdürdüğü manastır yaşantısı kısa sürede yörenin dini merkez oluşuna sebep oldu. Kilise okulları, Selime’deki tıp merkezi ve mabetler yapıldı. Eğitim ve Öğretim gelişti, tıp bilimi okutuldu ve tatbik edildi.

İl sınırları içerisindeki adı geçen merkezlerde kiliseler gerek iç süslemeleri, gerekse ikonografiler bakımından sanat tarihçiler, mimarlar, eğitimciler ve turizmcilerin ilgi odağı

olmuş, araştırmacı tarihçilere ayrıntılı bilgi sunmuşlardır. Sonuç olarak; “Hıristiyan dini burada doğmadı, fakat Aksaray’dan dünyaya yayıldı” denilebilir.

7. Bizans Dönemi

Bir süre Arap akınları ile sarsılan Bizanslılar, 956’dan sonra tekrar hareketlendiler. Bizans dönemi kiliseler, evler, mermer lahitler ve freskler yüzey ve hacim sanatının örneklerinden olarak Aksaray eğitim ve kültür tarihine girdi.”Arkhelais” adı “taksara” olmuştur (Konyalı, 1974: 92).

8. Aksaray’ın Fethi

Büyük Selçuklu Türk Devleti Hükümdarı Melikşah Döneminde (1072-1092) Artuk Bey tarafından fethedildi. Aksaray’ın Türkleştirilmesi Emir Ahmet Danişment Gazi tarafından gerçekleştirildi. Türbesi Güzelyurt ilçesi Gaziemir köyündedir (Niğde İl Yıllığı, 1967).

1097’de başlayan Haçlı Seferlerinde Danişmentlilerin yardımını alan Türk Selçuklu Devleti Hükümdarı I. Kılıç Arslan, çarpışa çarpışa Anadolu içlerine Aksaray’a kadar çekilmiş idi. Haçlılar Anadolu topraklarından çıktıktan sonra I. Kılıç Arslan Konya’yı başkent yaptı. Selçuklu Türk Hükümdarı II. Kılıç Arslan taht kavgasına son vererek Anadolu’da siyasi birliği sağlamayı başardı. Bu dönemde (1115-1192) Aksaray, Selçuklu Türk Devleti’nin en önemli kentlerinden biri olmuştur.

II. Kılıç Arslan “Taksara”yı “Aksaray” olarak değiştirmiştir. Büyük coğrafya bilgini Evliya Çelebi ise “Antalya yöresinden getirilen ak mermerlerle burada bir saray yapıldığı için şehre “Aksaray” adının verildiğini Seyahatname’sinde belirtmiştir. II. Kılıç Arslan sarayın yanına cami, çarşı, medrese, hamam vb. binalar yaptırdı. Surlarını restore ettirdi. Aksaray’ı ordu merkezi ve eğitim kültür merkezi haline getirdi. 1176 Miryakefalon zaferinin kazanılmasında Aksaraylıların gösterdikleri cesaret ve kahramanlık nedeniyle Aksaray’a “Darüz-Zafer” adı ve nişanı verildi (Aksaray İl Yıllığı, 1994: 4).

C. AKSARAY’DA KÜLTÜR VE EĞİTİM

Yukarıdaki satırlarda belirtildiği gibi II. Kılıç Arslan ili bir ordu merkezi, kültür ve eğitim şehri yapmıştır. Osman Turan, “Selçuklu Tarihi”inde belirttiği gibi Selçuklu Türk Sultanı II. Kılıç Arslan ve sonra gelenler şark kültürünün yayılması, eğitim ve öğretimin

Anadolu'da yükselmesine çalıştılar. Bu maksatla Türkistan, Azerbaycan'dan bilginler, şairler ve sanatkarlar getirdiler. Medreseler, zaviyeler ve okullar açtılar (Cumhuriyet Öncesi ve Günümüzde Aksaray'da Milli Eğitim, 1998).

. II. Kılıç Arslan, Giyaseddin Keyhüsrev ve Keykubat'ın hükümdarlıkları sırasında Aksaray İli ve bütün Anadolu eğitim ve öğretimde, kültür ve ticaretteki görkemli gelişmeyi, refahı birlikte yaşadı. Bilim, kültür ve ticaret şehri Aksaray'da dünyaca ünlü bilim adamları (Muhyiddin-i Arabi, Türkistanlı Siracüddini Ahmed) dersler verdiler ve öğrenci yetiştirdiler.

1. Medreseler

Selçuklu Türkleri, Abbasiler ve Karahanlı Türklerinden öğrendikleri medrese türü eğitim kurumunu geliştirdiler. Nakli ve akli bilimlerin birlikte okutulduğu bu yüksek okullar, devlet memuru ve bilgin yetiştirmek için özel bir eğitim kurumu idi.

Orta ve yüksek düzeyde parasız eğitim yapılan medreseler varlıklı kimselerin oluşturduğu vakıflar aracılığı ile kurulmuşlardır. Müderrisler (bugünkü profesörler) ve eğitim öğretimdeki hiyerarşi nedeniyle kadı ile bir alt derecedeki kalfalar ders verirdi. Müftüler ve imamlar da eğitim ve öğretime katkıda bulunurlardı (Gerçek Dergisi, 1972: 3). Müderrisler vergiden muaf tutulurdu, ölünce malları kamulaştırılmaz mirasçılarına bırakılırdı. Öğretim Arapça idi. Kız öğrenciler alınmaz ve Batı dilleri okutulmazdı (Hammer, 1990). Bu dönemde Aksaray'da açılan medreselerde sırası ile şöyledir.

Beramuni Medresesi

Dönemin Aksaray'daki bilinen medreseleri arasında tespit edebildiklerimizin ilki, Aksaray Lisesi bahçesinde (Bugünkü M.E.M.' nün bahçesindeki ayakta kalan taç kapısı) Danişmentli Bedrettin Beramuni tarafından yaptırılan "Beramuni medresesi"dir. Osmanlı Türk devleti zamanında II. Bayezid dönemine kadar (1481-1512) eğitim görevini sürdürdü.

Bedriye Medresesi

Bugünkü merkez ilçe Taşpazar semtinde restore edilen Bedriye Medresesi, Osmanlıların son dönemine kadar hizmet vermiştir. Cumhuriyetin ilanına kadar Aksaray Müftüsü İbrahim Hilmi Kadioğlu'nun kütüphanesi ve makam odası burada idi.

Muzafferiyeye Medresesi

II. Kılıç Arslan dönemi Aksaray Valisi Muzefferettin Mahmut'un yaptırdığı medresenin Çoğlaki mahallesinde olduğu tahmin edilmektedir. Osman Turan, "Türkiye

Selçukluların Hakkında Tarihi Vesikalar” adlı eserinde belirttiğine göre; Türkistanlı bilgin Siracuddin Ahmet burada ders verdi ve öğrenci yetiştirdi (Cumhuriyet Öncesi ve Günümüzde Aksaray’da Milli Eğitim, 1998).

Darüşşifa Medresesi

Medreseyi Tıbbiye, II. Kılıç Arslan tarafından yaptırıldı. Burada tıp bilimi hem okutuluyor hem de uygulanıyordu. Böylece Arkhelais Kapadokya’sında ki Selime’de Pantlon’un hastanesi yerine ilk kez bir Türk hastanesi il merkezinde açılmış oldu. Büyük bilgin Muhyiddin-i Arabi burada ders verip öğrenci yetiştirmiştir. Kanuni döneminde (1520-1566) hizmet veren top okulunda Cemaleddin Aksarayı Kasım ve Hüsam müderrislik yapmışlardı.

Ebu Bekriye Medresesi

I. Keykubat zamanında Subaşı Seyfeddin tarafından yaptırılmıştır. Mevlana Abdüllatif müderrislik yapmıştır.

Seyfiye Medresesi

Aksaray Emiri Seyfeddin Aybey tarafından 1224 tarihinde yaptırılan medrese, Meydan mahallesindeki Nakkaş Köprüsü karşısında idi. Osmanlı Döneminde IV. Murad’ın son müderrisi olan Bursa İskender Paşa medresesi Ahi Beyi’nin buraya atandığına dair yazılı bulgu vardır (Konyalı, 1974).

Hüsamiye Medresesi

Bugünkü lise binasının önünde bulunan ve Selçuklu veziri Hüsameddin Emir Çoban tarafından yaptırılan medrese Osmanlı Döneminde bakımsızlıktan yıkılınca yerine 1921’de Aksaray Valisi Abdullah Sabri Karter, Aksaray Cumhuriyet Okulunu yaptırdı.

Zincirli Medrese

Araştırmacı tarihçilerin ittifak etikleri gibi Zincirli Medrese Karamanoğlu Mehmet Bey’in babası İbrahim Bey zamanında yaptırılmıştır. Muhteşem taş kapısı ve Türk taş işçiliği ile dikkati çeker. Prof. Dr. Ernest Dies “Karaman Devri Sanatı” eserinde belirttiğine göre; Mimarı Numanoğlu Hoca Ahmed’tir. Girişin karşısında bir ana eyvanın bulunuşu ile karakteristik büyük kubbe ve ona payanda olan iki küçük kubbeli dersaneleri vardır. On odalıdır. Yapılan tespit, Konya Şeyhülislamı Cemaleddin Aksaray’ı, Mehmet Çelebi, Seyyid

Mustafa, Hamza Kadı, Hasan Şükrü, Şemseddin Ahmed ve Yusuf Nizameddin Müderrislik yapmışlardır.

1973 tarihinde müzeye çevrilen Zinciriyе Medresesi, bir kültür kurumu olarak hizmet vermektedir. Birçok kez restore elden eser, Bedriyye Medresesi ile ayakta kalan iki eğitim merkezinden biridir. Diğer medreseler ilgisizlik ve bakımsızlık nedeniyle yok olmuşlardır (Konyalı, 1974: 1323-25).

2. Tekke-Zaviye –Hankah-Dergâhlar (Ahi Mektepleri)

Dönemin diğer eğitim kurumları arasında tarikatların kendi mensuplarına eğitim verdikleri ve ibadet yaptıkları Tekkeler ile mesleki bilgiler öğrendiği Zaviyeler sayılabilir.

Ahilik, Selçuklu Türkleriyle ortaya çıkmış Aksaray'daki yaygın ve mesleki eğitimde etkili olmuştur. Esnafa mesleki bilgi, dayanışma ve ahlaki dürüstlük vermek amacıyla sistematik halk eğitiminin yapıldığı Ahilik Zaviyeleri'nde “ muallim ahi-pir” adı verilen öğretmenleri vardır.

Anadolu'nun Türkleşmesinde büyük bir görevi üstlenen kültürümüzün mimarları, bizzat Aksaray ili ve yakın çevresindeki dörtgen bölgede bir çekirdek ve belki de asırları etkileyebilecek bir eğitim ve kültür magmasını oluşturmuşlardır. Bir ucunda Ankara, Kırşehir ve Hacı Bektaş, bir ucunda Kayseri ve Sivas, diğer ucunda Karaman, Konya ve Eskişehir ve bunların tam ortasında Aksaray ilinde oluşan kültürel enerji merkezi yüzyıllardır Türk'ün manevi harcı olmuştur; yıllar yılı süren savaşlara, istilalara, entrikalara, hatta kıtlıklara ve afetlerin etkilerine engel olmuş, dün bugün ve yarında da güç kaynağı olacaktır (Soykut, 1994: 243).

İ. Hakkı Konyalı “Aksaray Tarihi'nde” Osmanlı Tahrir Defterlerine göre verdiği Tekke, Zaviye, Hankah ve Dergahların listesini aynen buraya alıyoruz: “Şahiniyye, Cemaleddin Aksarayı, Ali Çelebi, Ahi Süleyman, Devlet Paşa Hatun (Merkepli Baba), Şeyh Mehmet, Hacı Gaybi, Hamza Fakih, Abdal Dede, Turasan Dede, Hacı Hamuş, Ahi Emir Hüseyin, Melik Mahmud, Sühreverdi, Şeyhlillah” (Konyalı, 1974: 1385).

3. Osmanlı Döneminde Aksaray'da Eğitim

Osmanlı Hükümdarları eğitim ve bilimin gelişmesine büyük önem verdiler. 16. yüzyıla kadar bazı Anadolu şehirleri ile İstanbul, Edirne ve Balkanlarda yapılan Medreseler, Sıbyan Mektepleri, Enderun Mektepleri, Ahi Mektepleri ve Tekke-zaviyelerle ülkeyi eğitim ve kültür merkezi konumuna yükselttiler.

Aksaray ve çevresi ilk kez 1389'da Osmanlı egemenliğine girdi. 1402 Ankara Savaşı'ndan sonra yeniden kurulan Karamanoğulları Beyliği'nin yönetimindeki Aksaray, 15. yüzyılda üç kez sürgün olayı ile sarsıldı. Ahmed Akif Tütenk, Niğde Yıllığında "Aksaray'daki sanatkarlar, bilginler ve seçkin Türk aileleri ile Türkçe konuşan Ermeniler İstanbul'a zorunlu göç ettirildiler." demektedir. Kalanlar sadece bağ, bahçe işleri ile uğraşan çiftçi ailelerdi. Şehirde ilim ve kültür hayatı bu olaydan sonra sönmeye başlamıştı (Niğde Yıllığı, 1967).

4. Osmanlı Medreseleri ve Aksaray'da Yetişen Ünlüler

Bu dönemden itibaren Karaman Beylerbeyliği sınırları içerisindeki Konya'ya bağlı bir sancak merkezi olan Aksaray'daki eğitim ve öğretim hayatı az sayıda medrese ve öğrenci ile orta derecede bir yapılanma göstermeye başladı. Osmanlı Coğrafyacıları Katip Çelebi ve Evliya Çelebi'nin verdikleri bilgilere göre: " merkezde 32 mahallesi, beş camisi, Zincirli, Yılanlı ve Cedidiye medreseleri ile sokak başlarındaki on mahalle mektebi bulunuyordu. Ulema sınıfını burada müderris, sancak müftüsü ve en alt kademedeki imamlar temsil ediyorlardı.

Zinciriye Medresesinde yetişen birbirinden ünlü bilginler, şairler, devlet adamları ve mutasavvıflardan bazıları: Yavuz Sultan Selim ve Kanuni'nin Vezir-i Azam'ı Piri Mehmed Paşa, müderris ve edebiyatçı Mehmet Çelebi, Cemalettin İshak, Fuzeyl Çelebi, Aşık Masuki, Şair İsa, Mevlana Hamza, Defterdar Mir Mehmed Piri, Kadı Musluhiddin Mustafa, Hattat Sait ve Mutasavvıf Şair Yusuf Hakiki (Akşin, 1993: 243).

5. Sıbyan Mektepleri

Osmanlılardaki ilköğretim düzeyindeki okullar Sıbyan Mektepleri idi. Halk, çocuğunu eğitim ve öğretimin ilk basamağı olan bu okullara gönderirdi, eğitim öğretim işini ulemanın en alt tabakası olan imamlar yürütürdü. Sıbyan Mekteplerinde Kur'anı kerim okutulmakta ve ibadetle ilgili bilgiler verilmekte idi.

Cami, mescit ve mahalle köşelerindeki tek odalı mekanlar bu okulların bulunduğu yerlerdi. Bundaki amaç bilinen veya her sokağa eşit uzaklıkta olan yerlerin tercihi idi. Eğitim öğretim masrafları vakıflar aracılığı ile karşılanıyordu. Dönemin coğrafyacılarından Katip Çelebi ve Evliya Çelebi'nin verdiği bilgilere göre; " Karaman Beylerbeyliğine bağlı Aksaray'da on'a yakın sıbyan mektebi bulunuyordu. Ayrıca ilde bir adet Dar-ül Huffaz okulunun var olduğunu belirtmektedirler (Ödekan, 1993: 271).

6. Tanzimat Devrinde ve 1876 Eğitim-Öğretimdeki Düzenlemeler ve Aksaray'daki Yansımaları

II. Mahmud döneminde başlayan yenileşme hareketlerinin kökleşmesi yönünde olumlu adımlar atıldı. Hariciye Nazırı ve aynı zamanda Londra büyük elçisi Mustafa Reşit Paşa, Abdülmecid Han hükümdar olunca İstanbul'a çağrılıp sadrazamlığa atandı. 3 Kasım 1839 tarihinde Tanzimat ilan edilmiştir.

Devletin her alanda işleyişini yeniden düzenleyen bu belgeye göre, idare, maliye, hukuk, askerlik ve eğitimde yeniliklere ve bu yeniliklerin Aksaray'daki eğitim ve kültür hayatına etkilerini incelemekle yetineceğiz.

Eğitim sisteminin düzenlenmesi işi 1838'de "Meclis-i Umur-u Nafia" ile ele alınmış, 1839 "Evkaf-ı Hümayun Nezareti" ile de son şeklini almıştır. Tanzimat döneminde hazırlanan tasarı padişah iradesi yürürlüğe konulmuş, yurttaki bütün öğrenciler 1. kademe, 2. kademe ve "Mekat-i Aliye" (yüksek Dereceli) olarak sınıflamaya tabi tutulmuşlardı (İslam Ansiklopedisi).

2. kademe okullarında ağırlıklı olarak ahlak kitapları okutuluyordu. Bu kademede Türkçe öğretim yapılması karar altına alınmıştı. Camilerin yanındaki büyük medreselere (Mekteb-i Sani) 2. kademe okullar adı verildi, tanzimatla birlikte bu okullara "Rüştiye" denildi (Özalp ve Ataüenal, 1977: 5).

Yapılan tespitlere göre bu tarihte Aksaray'da üç adet 2. kademe okulu vardı. Bu okullar, Taşpazarı Mahallesindeki Eslim Paşa Hatun Dar-ül Huffaz'ı yerine kurulan Pir Mehmet Paşa Mektebi, Cedidiye Mektebi ve Zinciriye Medresesinde eğitim yapan Zincirli Mektebidir. Bu okullardaki eğitimden Aksaray Muhassallığı Müftüsü doğrudan sorumlu idi. Ulu Cami, Kurşunlu Cami ve Çinili Cami imamaları ikinci derecede sorumlu idiler. Zincirli Mektebi bu okullar arasında en ünlüsüdür.

1845'te yayınlanan "Geçici Maarif Meclisi" kararı ile eğitim sisteminin ilk basamağını teşkil eden Sıbyan Mektepleri ıslah edilmiştir. 2. kademe okullar orta öğretim kurumu olarak Rüştiye okulları adını almışlardı. Yüksek dereceli okullardan Darülfünun öğretmen yetiştirmek amacı ile açılmış bulunuyordu.

1846 Meclis-i Maarif-i Umumiye'ye göre Aksaray'da da eğitim öğretim işleri yeniden düzenlenmişti. Teşkilat, müfredat ve öğretmen öğrenci işleri temel esaslarının tespit edildiği görülmektedir. Buna göre Sıbyan Mektepleri, her mahalle ve köyde kurulacak okullarda Müslüman ve Hıristiyan çocukları birlikte eğitim ve öğretim yapabilecekleri gibi Müslüman olmayan çocuklar başka okullarda da eğitim yapabileceklerdi. Okul, öğretmen ve öğrenci masrafları mahalle ve köyde yaşayanlarca karşılanacaktı. Öğrenim süresi dört yıl olup

aşağıdaki dersler okutulacaktı. Kuran-ı Kerim, Ahlaka Müteallik Risale, Tecvit, İlmihal, Yazı yazma, Osmanlı Tarihi, Coğrafya ve Malûmat-ı Cuma Risalesi ve isteyenlere Hafız olmak için gerekli dersler verilirdi (Özalp ve Ataüenal, 1977: 7).

Rüştiye Mektepleri ise, beş yüz haneyi aşan yerleşim yerlerinde açılması kararlaştırılmıştı. Halkın din anlayışına uygun olarak Aksaray'da açılacak bu okulların masrafları Konya Vilayeti Maarif İdaresi Saymanlığınca karşılanacaktı. Rüştiye okullarında öğrenim dört yıl olup, okutulan derslerden bazıları şunlardı: Mabedi Ulumi Diniye, Lisan-ı Frenkçe, Osmanî kavaidi, İmla ve inşa, Tertibi Cedit üzere Arabiyye ve Farisiyye, İlmi Hesap, Tersim, Mebadi Hendese, Tarihi Osmani, Coğrafya, Jimnastik vb (Yurt Ansiklopedisi).

1848'de Rüştiyelere öğretmen yetiştirmek için Darümuallim kuruldu. Bu okula ilgi gösteren medrese öğrencilerine ayrıca Türkçe, Matematik ve Coğrafya ile Arapça, Farsça okutuluyordu.

Osmanlı bireylerinin hepsine ilköğretim zorunluluğunun 1872 tarihli Kanun-i Esasi'de yer alması da bir o kadar önemli gelişme kabul edilmektedir (Akyüz, 1994).

1869 tarihli "Maarif-i Umumiye Nizamnamesi" ile Maarif-i Umumiye Nezaretine (Milli Eğitim Bakanlığı) bağlı ilköğretim okullarını Sıbyan mekteplerinden ayırmak için "İptidai Mektepleri" denildi.

İlgili yönetmeliğe göre öğretim düzeyleri yeniden tespit edilmiş, Sıbyan-İptidai bugünkü ilköğretimin ilk beş yılı için), idadiler (ilköğretim okullarının son üç yılı), sultani (lise), darülfünun (üniversite) olarak belirlenmiştir. Her il merkezinde açılması düşünülen idadiler açılmamıştı (Akşin, 1993: 146).

1869 tarihli Maarif-i Umumiye Nizamnamesi, Rüştiyeleri orta öğretimin ilk basamağı kabul ederken İdadi Mekteplerini orta öğretimin merkezi konumuna yükseltmiştir. Aksaray'da bu yıllarda bulunmayan bu okulun eğitim süresi üç yıldır. Eğer Rüştiyelerle birlikte düşünülürse orta öğretim süresi yedi yıl olarak kabul edilmelidir. Bütün Osmanlı halkının çocuklarına ortak hizmet vererek Osmanlı Milletini meydana getirme amacının gerçekleştirilmesi düşünülmüştü.

Öncelikle Rüştiye, İdadi ve Sultani'lerde görev yapacak öğretmenlerin yetiştirilmeleri için açılan Darümuallimin okullarından üç şube bulunmaktaydı. Rüştiyelere öğretmen yetiştiren kısmı üç yıllık bir eğitim ve öğretim yılını kapsıyordu. İdadi öğretmen adaylarına ise iki yıl ek eğitim ve öğretim yapmak mecburiyeti vardı (Aslanoğlu, 1997: 29).Bu dönemde belirtilen okullardan mezun olup da Aksaray da görev yapan öğretmenlerin adları belirlenememiştir. Bu

dönemde mesleki ve teknik eğitim kurumu, usta-çırak ilişkisine dayalı ve yaygın eğitim kurumlarından sayılan zaviyelerde yapılıyordu. Aksaray'da bu amaca yönelik örgün eğitim kurumu henüz yoktu.

Eğitim tarihinde ülkemizdeki yüksek öğretimin başlangıcı sayılan medreselerden Cedidiye, Zincirli ve Bedriyye faaliyetini sürdürmekteydi.

7. Meşrutiyet Dönemi (1876-1908) Aksaray'da Eğitim Öğretim

Aksaray sancak merkezi olarak, Osmanlı Salnamelerine göre Meşrutiyetle birlikte Konya Vilayetine bağlı bir mutasarrıflık konumuna yükseltildi. Güherçile ve Tuzla maden ocakları, bezirhaneler ve depolar, halıcılık, el sanatları, tarım ve hayvancılıkla önemli bir yere sahip olan Aksaray'da halen faaliyette olan üç medrese vardı. Rüştüye, 4 iptidaiye ve ona yakın mahalle mektebi (Sıbyan) bulunmaktaydı. Aksaray'da yaşayan 40322 toplam nüfusun 2437'si Rum, 478'i de Ermeni idi. Buradaki Hıristiyanlar Niğde'ye bağlıydı.

Osmanlı Maarif Salnamelerine göre, Konya vilayeti kazalarından olan Aksaray Rüştüyesinde 82 öğrenci mevcuttu. Medreselerde ise öğrenci tespiti yapılmamış, ilköğretim seviyesinde sayılan Sıbyan mektepleri ve İptidailerde ise toplam 530 kız ve erkek öğrenci bulunmaktaydı.

1898 Maarif Salnamesine göre; Aksaray, Niğde ve Bor'da toplam 253 Rüştüye öğrencisi vardı. Aksaray merkezde aynı yıllarda Rum ve Ermenilere ait birer ilkokulda (İptidai Mektebi) okuyan toplam 163 öğrenci vardı (Yurt Ansiklopedisi).

Aksaray'daki ilk ana mektebi bu dönemde açılmış bir Rum özel okulu idi. Bugünkü Dere Mahallesinde bulunan bu okulun sayısı Balkan Savaşlarından sonra üçe çıkmıştı.

Aksaray'da dönemin açılmayan tek orta dereceli okulu Sultani idi. Rüştüyenin son iki yılı İdadi olarak düşünülmüş ve II. Meşrutiyetten sonraki yıllarda Aksaray'da hizmete girmiştir. Tüm yurttaki gibi bu okulların amacı, yörenin idari işlerini yürütmek için gereken memurları yetiştirmektir. İdadi bugünkü Aksaray Lisesi ve Cumhuriyet ilköğretim Okulu arasında yer alıyordu (Arslanoğlu, 1997: 31).

8. II. Meşrutiyet Dönemi (1908-1918)

1868'de yapılan Mülki idare bölümleri "İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu Muvakkatına" göre Aksaray'da 45263 Müslüman yaşıyordu. Buna göre Niğde sancağından fazla Türk

nüfusuna sahip önemli bir merkez idi. Toplam geliri ve aşar vergisi bakımından da Niğde, Nevşehir, Yahyalı, Ürgüp kazalarından daha yüksek ve ileriydi. Bu dönemde Aksaray'da eğitim ve öğretim kurumlarının dağılımı şöyledir: 18 Medrese, 1 Rüştüye, 1 İdadi, 5 İptidai, 10 Sıbyani toplam 35 okul (Yurt Ansiklopedisi).

Bu dönemde medreselerdeki eğitim ve öğretim yeniden yapılandırılarak akli bilimler (hesap, hendese, mantık, felsefe, kozmografya, tarih...) ilave edilmiştir.

Yönetimde etkili olan İttihat ve Terakki Cemiyetinin yürürlüğe koyduğu Numune Mektepleri, Kız Sanat ve Muallimlik, Ticaret, Maliye ve Ziraat gibi meslek okullarının sayısı arttı. Bunlardan sadece Numune Mektebi bu dönemde Aksaray'da açılmıştı. Bugünkü Kurşunlu Camii yanında bulunan bu okul uzun yıllar eğitim ve öğretime hizmet etmiş, 1926'da orta ve ilkokula ayrılarak aynı ad altındaki okullarla birleştirilmiştir.

Yukarıda belirtilen amaçların yanı sıra her Türk'ün temel eğitim almasını sağlamak için çıkartılan "Tedrisat-ı İptidaiye Kanun-ı Muvakkatı" ile İlköğretimin mecburi ve devlet okullarında parasız olacağı kararlaştırılmıştır. Buna göre okullar:

1. Ana mektepleri
2. Mekatib-i İptidaiye
3. Elişleri ve İhtiraf mektepleri

olmak üzere üç kademeye ayrılmıştır. Sıbyan okulları kaldırılmıştır. Ayrıca vilayet merkezlerinde ilk üç sınıf birinci, son üç sınıf ikinci devreyi teşkil eden atlı yıllık Sultani (lise) açılması kararlaştırılmıştır (Özalp ve Ataünal, 1977: 24).

Aksaray'da açılan ana mekteplerinde kız-erkek karma eğitim üç yıl süreli idi. Melik Mahmut Gazi Hankah'ının bir odası, bugünkü Vilayet Konukevi'nin yerinde ve Kız Meslek Lisesi'nin yerinde olmak üzere üç anaokulunun yeri tespit edilebilmiştir. Ayrıca merkezde bir, Gelveri'de (Güzelyurt) bir adet olmak üzere iki tane Müslüman olmayan çocukların devam ettiği anaokulu daha vardı. Merkezdeki Rum ve Ermeni karma anaokulu bugünkü Kızılay binasının karşısında yer alıyordu. Burada ayrıca bir kilise de bulunmaktaydı.

Dönemin İptidailerini arasında merkezde tespit ettiklerimiz şunlardır: Melik Mahmud Gazi Hangahı'nın bitişiğindeki okul, Vilayet Konukevi (eskiden Vali ve Kaymakam Evi olarak bilinen) yanında bulunan ve halk arasında "Zobalak Mektebi" diye tanımlanan okul, Salih Ağa Camii yanında bulunan ve iki katlı olduğu söylenen Nakkaşiye Mektebi, Zincirli Medresesi'nin bir odasında eğitim yapan okul, bugünkü Aksaray Lisesi'nin bahçesinde

bulunan Hüsamiye Medresesi yanındaki Terlemez Mektebi ve Coğlaki Mahallesi birleşeninde “Yılanlı-Mariyye Medresesi” yakınındaki okul, Taşpazarı Mahallesi girişindeki “Piri Mehmed Paşa Mektebi”, Ulu Camii arkasında bulunan okuldur.

Dönemin öğretim yapılanması içerisinde, Sultanilere hazırlık amacıyla beş sınıflı İptidailerin yanında, altı sınıflı muhtelit (karma) Devre-i Ula, Devre-i Aliye adı verilen ilk üç sınıfı I. devre; son üç sınıfı II. devre denilen iptidailerde vardı. Bu ilkokuldan mezun olanlar Rüştîye’de üç yıl eğitim aldıktan sonra da Sultanilere girmeye hak kazanıyorlardı. Her üç okulda bütün Osmanlı bireyleri birlikte eğitim ve öğretim yapabiliyorlardı. Ancak Müslüman olmayanlara kendi dinine ait ek ders de veriliyordu (Cumhuriyet Öncesi ve Günümüzde Aksaray’da Milli Eğitim, 1998).

9. Mütareke Sonrası ve Kurtuluş Savaşında Aksaray’ da Eğitim

Uzun süren savaş yıllarının felaketli senelerinde Kafkasya, Kırım ve Balkanlardan, Anadolu’ya ve Aksaray’a gelen Giritli Hasan Bey, Yahyalı Hüseyin Oğuz Bey gibi öğretmenler ile buraya göç edip yerleşen insanlarımız arasında okur-yazar olanların sayısının yüksek oluşu, ilimizdeki eğitim ve kültür hayatını etkileyerek geliştirmiştir.

Mütareke yıllarının derin acı, ızdırap ve ümitsizliği yetmiyormuş gibi burada yüzyıllardır birlikte yaşayan azınlıkların taşkınlıkları Aksaraylıyı derinden yaralamış ve üzüntüye sevk etmişti. Kilise çanı bir başka çalıyordu. Bu durum Aksaraylının gönlüne dokunuyor, ağrına gidiyordu.

Bugünlerde İzmir’in işgalini protesto etmek için Rüştîye Muallimi Giritli Hasan Bey, ilkokul öğretmenlerinden İzzet Gener, Hasan Atay beylerin öncülüğünde Rum ve Ermeni sabotajları ve yalan haberlerine karşı Aksaraylının milli ruhunu dipdiri tutmakta başarılı çalışmalar yapmışlardır (Gener, 1951: 10). Aynı günlerde işgal sebebiyle okullar tatil edilmiş, halk ve öğrenciler Ulu cami önünde toplanmıştı. Burada heyecanlı bir konuşma yapan İbrahim Hilmi Kadioğlu, camideki Sancağı Şerifi dışarı çıkıp öperek, “Kurtuluş için tek yol vardır. El ve gönül birliği kurulması bugünler içindir. Ve mutlaka milletin imanı ile gayreti, kurtuluşu gerçekleştirecektir.” diyordu. Burada toplanan halk, Hasandağı Graniti gibi tek yürek halinde, azim ve kararlılık yüklü bir şekilde evlerine dağılmıştı.

Görülüyor ki, Aksaray okulları öğretmen ve öğrencileri ile birlikte buradaki milli bilincin daima uyanık tutulmasında önemli görevler ifade etmiş, çevre illerdeki isyan ve ihanetlerin

yayılmasına engel olmuş ve vatanın kurtuluşunda Kuvayi Milliye safında azim ve kararlılıkla çalışmıştır.

Tarihçilerin ittifak ettikleri gibi, Aksaray Kurtuluş Savaşında para, mal, giyecek bağışında Türkiye çapında örnek fedakârlıkta bulunmuş yurt parçasıdır. Dönemde bilinen en önemli istihkâm merkezidir (Depo Alayı). Sonuç olarak Aksaraylı kadınıyla, erkeğiyle bir bütün olarak İstiklal Harbinde üzerine düşen vazifeyi layıkıyla yapmıştır (Aksaray MEM, 1998: 24).

10. Cumhuriyet Dönemi Aksaray'da Eğitim

Elimizde resmi bir istatistik olmamasına rağmen, yapılan araştırmaların verdiği izlenimlere göre Cumhuriyet öncesi günlerde okur-yazar oranının %3 gibi düşük bir düzeyde olduğu söylenebilir. Aksaray'da 3 İptidai, 1 Rüştîye ve 1 Numune Mektebi bulunuyordu.

Yöre halkı üzerinde son yıllarının kargaşaları ve savaş yıllarının zorlukları eğilim ve öğretime ilgiyi olumsuz etkilemiştir. Kütüphanelerin olmadığı, gazetelerin bulunmadığı bir ortamda okuma isteğinin ve zevkinin olmasından söz etmek olanaksızdır. Ailelerin ekonomik imkânsızlıkları da çocukların okumasına engel olmuştur.

Sözü edilen yıllar her konu ve alanda olduğu gibi eğitim ve öğretimde de zor yıllar idi. Bu nedenle 2 Mayıs 1920 tarihinde Büyük Millet Meclisi İcra Vekilleri Heyetinde Maarif Vekâleti (bugünkü adıyla Milli Eğitim Bakanlığı) kuruldu. (Özalp ve Ataüenal, 1977: 29) 1935'de bakanlığın adı Kültür Bakanlığına 1941'de yeniden Maarif Bakanlığına ve 1946'da ise Milli Eğitim Bakanlığı'na dönüştürüldü. Türkiye Cumhuriyeti'nde eğitim ve öğretim hizmetlerini düzenleyip yürütmekle sorumlu olan Milli Eğitim Bakanlığı 30.4.1992 tarih ve 3797 kanunla yeniden adı, teşkilatlanması ve görevleri düzenlenmiştir.

Yukarıda verilen tarih çerçevesinde bakanlığın merkez ve taşla teşkilatlanmasına da temas ederek Aksaray'daki eğitim hizmetlerinin nasıl yürütüldüğü ve geliştirildiği vurgulanacaktır. 1920 tarihinde yapılan değişiklikle ülke il merkezi, Maarif Meclisleri ve ilçe merkezinde Maarif Encümenleri kurulmuştur. Bu düzenleme ile Aksaray'daki eğitim ve kültür hizmetleri hiyerarşi gereği bir üst makam olan "Konya Maarif Emirliğine" bağlanmıştır (Güçlüol, 1983: 147).

1924 yılında çıkarılan Tevhit-i Tedrisat Kanunu ile eğitim öğretim birleştirilmiş, Şer'îye ve Evkaf Vekâleti kaldırılmıştır. Bu kanuna göre medreseler ya okullara dönüştürülecek ya da Vilayet Hususi İdarelerine devredilerek satılıp yeni anlayışa göre okullar yaptırılacaktı.

Aksaray Valileri Yusuf Ziya Güner ve Arif Hikmet Onat'ın üstün çabaları ve halkın yardımseverliği ile on yıl içinde 40 ilkokul açılmıştır (Cumhuriyet Öncesi ve Günümüzde Aksaray'da Milli Eğitim, 1998).

11. Günümüzde Aksaray'da Eğitim

Genel hatları ile anlatmaya çalıştığımız Cumhuriyet Dönemini Aksaray'daki eğitim durumu değişik dönemlerde gelişme ve ilerlemeler göstererek günümüze kadar gelmiştir.

Aksaray'daki eğitim durumunun son hali ise 2005 yılı verileri ile aşağıda verilmiştir (Aksaray.meb.gov.tr).

Aksaray'da okul sayısı Cumhuriyet döneminde artmıştır Harb yıllarında okur-yazar oranı %3 gibi düşük bir düzeyde iken Aksaray'da bir Nümune Mektebi, üç İptidaî, bir Rüşdiye Mektebi bulunmaktaydı.

Bugün ise;

İlimiz genelinde, 6 Bağımsız Anaokulu, 1 Kız Meslek Lisesi bünyesinde, 1 Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi Bünyesinde Uygulamalı Anasınıfı, 1 Lise bünyesinde, 2 Özel Eğitim Okulları Bünyesinde ve 146 İlköğretim okulu bünyesinde olmak üzere; toplam 157 anasınıfı şubesinde 3161 öğrenci,

2 Özel Eğitim Okulunda 102 öğrenci, 278 İlköğretim Okulunda 59.235 öğrenci, 49 Genel ve Mesleki ve Teknik Lisede 12.303 öğrenci eğitim öğretimini sürdürmektedir.

İl Genelinde toplam 74.782 öğrenci eğitim-öğretimini sürdürmektedir.

İlimiz genelinde, Halk Eğitim Merkezi Müdürleri, İlköğretim Okulu Müdürleri ve Muhtarların yaptığı çalışmalar sonucunda, 2005 yılı Ocak ayı itibari ile 3841 kadın, 610 erkek olmak üzere toplam 4451 kişinin okuma yazma bilmedikleri tespit edilmiştir. 2000 yılı Genel Nüfus sayımı sonuçlarına göre, ilimizde genel olarak okuma yazma bilenlerin oranı % 89'dur. (Ancak; 2000 yılı genel nüfus sayımı sonuçlarında ortaya çıkan ve okuma-yazma oranına tabi nüfusun sağlıklı olmadığı kesindir. İlimizde okuma-yazma bilenlerin oranının % 94-95 civarında olduğu zannedilmektedir. Genel nüfus sayımı esnasında büyük illerdeki Aksaraylı vatandaşların kendi beldelerindeki ve yerleşim birimlerindeki nüfusun fazla gösterilmesi için olağanüstü gayretleri olduğu bilinmektedir.)

Öncelikle “Yüzde Yüz Okur-Yazar Türkiye” hedefine ulaşabilmek için okuma-yazma kurslarının açılması ile ilgili faaliyetler yaz döneminde de tüm eğitim kurumlarımızın çalışmaları ile yoğun bir şekilde devam etmektedir.

Okuma-yazma kurslarına katılımın daha üst düzeyde sağlanması için İl Millî Eğitim Müdürü, İlçe Kaymakamları, Halk Eğitim Başkanı, Halk Eğitim Merkezi Müdürleri tarafından il merkezi ve ilçelere bağlı köylerde gereken çalışmalar yapılmaktadır.

Aksaray genelinde, ikili öğretim yapan okulları normal öğretime dönüştürmek, sınıf mevcutlarını 30 öğrencinin altına indirmek, bilgisayar teknoloji sınıfları oluşturmak, öğretmen, idari personel, araç-gereç ihtiyacını gidermek, taşınmalı ilköğretim uygulamasına çağdaş eğitim anlayışı kazandırmak, okullarımızı cadde ve sokak aralarına sıkışmışlıktan kurtarmak için eğitim merkezleri (kampüs) kurmak amacıyla çalışmalar yapılmaktadır.

Okulöncesi

İlimizde 6 bağımsız anaokulu, 1 kız meslek lisesi bünyesinde, 1 Ortaköy Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi Bünyesinde Uygulamalı Anasınıfı, 1 lise bünyesinde, 2 özel eğitim okulu bünyesinde ve 146 ilköğretim okulu bünyesinde 157 okul öncesi sınıfı olmak üzere; İl genelinde toplam olarak 193 anasınıfı şubesi bulunmaktadır.

2004-2005 öğretim yılında okulöncesi kurumlarında 3161 öğrenci, 123 okulöncesi öğretmeni ve 84 kadrosuz usta öğretici ile eğitim-öğretimi sürdürmüştür.

İLÇELER BAZINDA TÜRLERİNE GÖRE OKULÖNCESİ OKUL DAĞILIMI

İLÇE ADI	BAĞIMSIZ ANAOKULU	KIZ MESLEK LİSESİ BÜNYESİNDE	LİSE (*) BÜNYESİNDE	MES. VE TEK. EĞT. MERZ. BÜN.	ÖZEL EĞİT. KURUMU BÜNYESİNDE	İLKÖĞRETİM OKULU BÜNYESİNDE	TOPLAM
MERKEZ	5	1	1		2	89	98
AĞAÇÖREN						6	6
ESKİL						9	9
GÜLAĞAÇ						12	12
GÜZELYURT						9	9
ORTAKÖY	1			1		18	20
SARIYAHŞI						3	3
TOPLAM	6	1	1	1	2	146	157

- Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi

OKULÖNCESİ ÖĞRENCİ VE ÖĞRETMEN DAĞILIMI

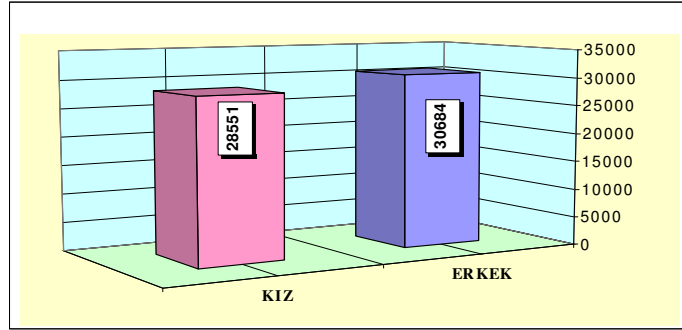
İLÇE ADI	ŞB. SA.	ÖĞRENCİ SAYISI	YÖNETİCİ SAYISI		ÖĞRETMEN SAYISI			
			MD.	MD.YRD.	NORM	MEV.	U.Ö.	İHT.
MERKEZ	135	2289	1	1	156	101	43	12
AĞAÇÖREN	6	73			7	2	4	1
ESKİL	9	115			10	1	6	3
GÜLAĞAÇ	12	181			14	3	9	2
GÜZELYURT	9	166			10	1	7	2
ORTAKÖY	20	312			30	10	14	6
SARIYAŞI	2	25			4	1	1	2
TOPLAM	193	3161	1	1	231	119	84	28

NOT : 2 idareci asil, diğerleri ise vekil olarak görev yapmaktadır.

İlköğretim

İlimiz genelinde 278 ilköğretim okulunda 28.551'i kız, 30.684'ü erkek olmak üzere toplam 59.235 öğrenci eğitim ve öğretime devam etmektedir.

İLKÖĞRETİMDE OKUL ve ÖĞRENCİ MEVCUDU

İLÇELERE GÖRE İLKÖĞRETİM OKULU ÖĞRENCİ DAĞILIMI

İLÇE	İLKÖĞRETİM OKULU						
	OKUL SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI					
		1-5 NCİ SINIF			6-7-8 NCİ SINIF		
		TOPLAM	Erkek	Kız	TOPLAM	Erkek	Kız
MERKEZ	136	25446	13120	12326	13884	7326	6558
AĞAÇÖREN	23	1025	522	503	727	370	357
ESKİL	42	3469	1875	1594	1844	938	906
GÜLAĞAÇ	21	2661	1354	1307	1467	732	735
GÜZELYURT	16	1509	752	757	880	443	437
ORTAKÖY	36	3545	1818	1727	2215	1145	1070
SARIYAHŞI	4	345	175	170	218	114	104
TOPLAM	278	38000	19616	18384	21235	11068	10167

ÖZEL EĞİTİM KURUMLARI OKUL ve ÖĞRENCİ DURUMU

İLÇE ADI	OKUL SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI		
		ERKEK	KIZ	TOPLAM
MERKEZ				
1 - AKSARAY EĞT.UY.OK.ve İŞ EĞT.MERKEZİ (ÖĞRETİLEBİLİR)	1	32	20	52
2 - AKSARAY İLKÖĞ.OK.ve İŞ EĞT.MERKEZİ (EĞİTİLEBİLİR)	1	31	19	50
TOPLAM	2	63	39	102

TAŞIMALI İLKÖĞRETİM UYGULAMASI

İLÇE ADI	MERKEZ OKUL SAYISI	TAŞINAN BİRİM SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI		
			1-5 SINIF	6-7-8 SINIF	TOPLAM
MERKEZ	23	67	354	894	1248
AĞAÇÖREN	6	26	97	366	463
ESKİL	10	61	360	644	1004
GÜLAĞAÇ	4	8		204	204
GÜZELYURT	5	6		110	110
ORTAKÖY	9	26	60	446	506
SARIYAHŞI	1	4	38	53	91
TOPLAM	58	198	909	2717	3626

Taşımali ilköğretim kapsamındaki öğrencilere öğle yemeği katkısı olarak; Bal, reçel, helva, peynir, zeytin, bisküvi çeşitleri ve meyve suyu, Eski İlçemizde ise sıcak yemek verilmektedir.

Gıda Gideri : 13 Eylül– 31 Aralık 2004 tarihleri arasında, 320.000 YTL

03 Ocak 2005 – 10 Haziran 2005 tarihleri arasında, 361.207 YTL ödenek olmak üzere; 2004-2005 eğitim ve öğretim yılında; toplam 681.207 YTL tahsis edilmiştir.

Taşıma Gideri : 13 Eylül 2004 – 31 Aralık 2004 tarihleri arasında, 481.987 YTL

03 Ocak 2005 – 10 Haziran 2005 tarihleri arasında, 677.995 YTL ödenek olmak üzere; 2004-2005 eğitim ve öğretim yılında; toplam 1.159.983 YTL tahsis edilmiştir.

2004 – 2005 eğitim ve öğretim yılında taşıma ve gıda giderleri toplamı; 1.841.191 YTL olup, bir öğrencinin yıllık gıda ve taşıma maliyeti 502 YTL'dir.

Ortaöğretim

İlimizde 49 genel lise ve mesleki-teknik liselerde 5.484'ü kız, 6.819'u erkek olmak üzere; toplam 12.303 öğrenci eğitim-öğretim görmüştür.

ORTAÖĞRETİM OKUL ve ÖĞRENCİ SAYILARI

İLÇE ADI	GENEL, MESLEKİ VE TEKNİK LİSELER			
	OKUL SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI		
		TOPLAM	Erkek	Kız
MERKEZ	32	9644	5382	4262
AĞAÇÖREN	1	219	113	106
ESKİL	3	371	186	185
GÜLAĞAÇ	4	361	227	134
GÜZELYURT	2	193	84	109
ORTAKÖY	6	1355	735	620
SARIYAHŞI	1	160	92	68
TOPLAM	49	12303	6819	5484

İLK ve ORTAÖĞRETİMDE ÖĞRETMEN MEVCUDU

	SINIF ÖĞR.	BRANŞ ÖĞR.	TOPLAM	NORM KADROYA GÖRE ORANI (%)
İLKÖĞRETİM	1347	1203	2550	60
ORTAÖĞRETİM		898	898	21
TOPLAM	1347	2101	3448	81

İLK ve ORTAÖĞRETİMDE ÖĞRETMEN İHTİYACI

	SINIF ÖĞR.	BRANŞ ÖĞR.	TOPLAM	NORM KADROYA GÖRE ORANI (%)
İLKÖĞRETİM	83	558	641	14
ORTA ÖĞRETİM		184	184	5
TOPLAM	83	742	825	19

Özel Öğretim Kurumları

İlimizde faaliyet gösteren 2 özel okul, 8 Motorlu Taşıt Sürücüleri Kursu, 2 Bilgisayar Kursu, 2 Yabancı Dil Kursu ve 10 Özel Dershane olmak üzere toplam 23 özel öğretim kurumu mevcuttur. Bu kurumlarda toplam 351 kişi görev yapmakta olup, Özel (Yabancı Dil,

Bilgisayar ve M.T.S.) kurslarında bugüne kadar toplam 43.797 kişiye sertifika verilmiştir.

İLİMİZDE FAALİYET GÖSTEREN ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARININ SAYISI

İLÇE ADI	ÖZEL OKUL	ÖZEL DERS ANE	M.T.S. KURSU	Y.DİL KURSU	BİLGİS. KURSU	TOPLAM
MERKEZ	2	9	6	2	2	20
ESKİL	-	-	1	-	-	1
ORTAKÖY	-	1	1	-	-	2
TOPLAM	2	10	8	2	2	23

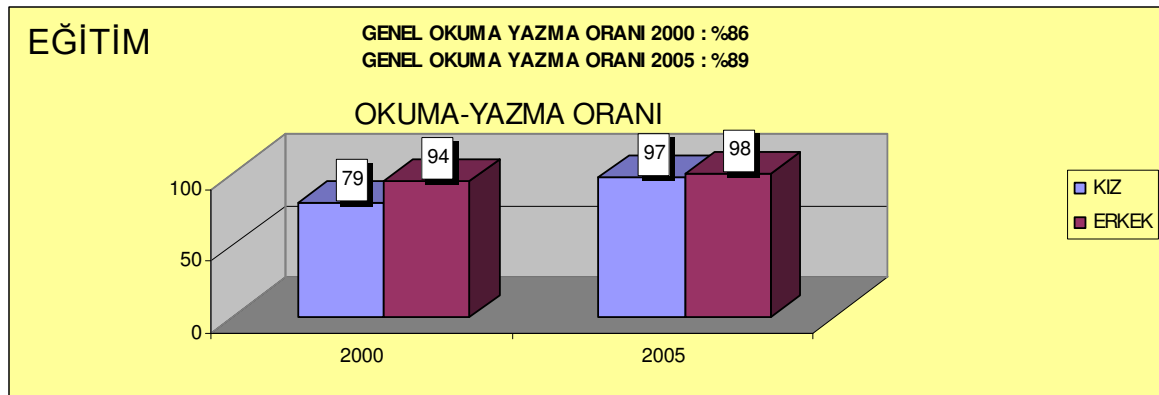
Yaygın Eğitim Kurumları

Mesleki Eğitim Merkezi:

İlimiz Merkezinde 1 Mesleki Eğitim Merkezi bulunmaktadır. Mesleki Eğitim Merkezi Müdürlüğünde; 110 meslek dalında, 722 kalfa, 484 usta, 84 usta öğretici ve 1422 çırak olmak üzere toplam 2712 öğrenci eğitim- öğretime devam etmektedir.

Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi:

Ortaköy Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi Müdürlüğünde; 109 meslek dalında, 212 kalfa, 106 usta, 57 usta öğretici ve 286 çırak olmak üzere toplam 661 öğrenci eğitim-öğretime devam etmektedir.

Son olarak Aksaray ilindeki okuma yazma oranları verilmiştir. Tablodan da görüldüğü gibi genel okuma yazma oranı 2005 verileri ile %89'e ulaşmıştır.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz; Geçmişten günümüze eğitim öğretim alanında birçok yenilik ve değişikliğe uğramış olan Aksaray ilimiz, yukarıdaki verilerde de görüldüğü gibi günümüzde de eğitim öğretim olanakları açısından önemli gelişmeler göstermiştir.

II. BÖLÜM

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ VE SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE YAŞANAN GÜÇLÜKLER

A. SOSYAL BİLİMLER VE SOSYAL BİLGİLER KAVRAMLARI

Sosyal Bilgiler kavramının en anlaşılır tanımı ABD Milli Eğitim Derneğinin komisyonu tarafından yapılmıştır. Komisyona göre “insana dair bilgiler” sosyal bilgilerdir. Sosyal bilimler ise bilimsel bir tutumla “toplumların incelediği disiplinler”dir (Köstüklü, 1999: 9).

1. Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler Arasındaki Fark

Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler arasındaki farkı anlayabilmemiz için önce bu kavramların tanımlarını bilmemiz gerekmektedir.

Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi Sosyal Bilimler; bilimsel bir tutumla toplumların incelendiği disiplinlerdir. Başka bir deyişle insan tarafından üretilen gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen dirik bilgiler olarak tanımlanabilir (Sönmez, 1999). Sosyal Bilimler, insan tarafından oluşturulan gerçekle uğraşmaktır.

Ülkemizde Sosyal Bilimler kavramının içine giren alanlar: Tarih, Coğrafya, Hukuk, Psikoloji, Sosyoloji, Ekonomi, Eğitim, Siyasal Bilimler, Antropoloji, Kent Planlaması vb. dallardır.

Ülkemizde Sosyal Bilimler öğretimi orta öğretimde tarih ve coğrafya ağırlıklı; liselerin bazı bölüm ve sınıflarında psikoloji, sosyoloji, mantık dersleri üzerinde gösterilmektedir (Köstüklü, 1999: 9).

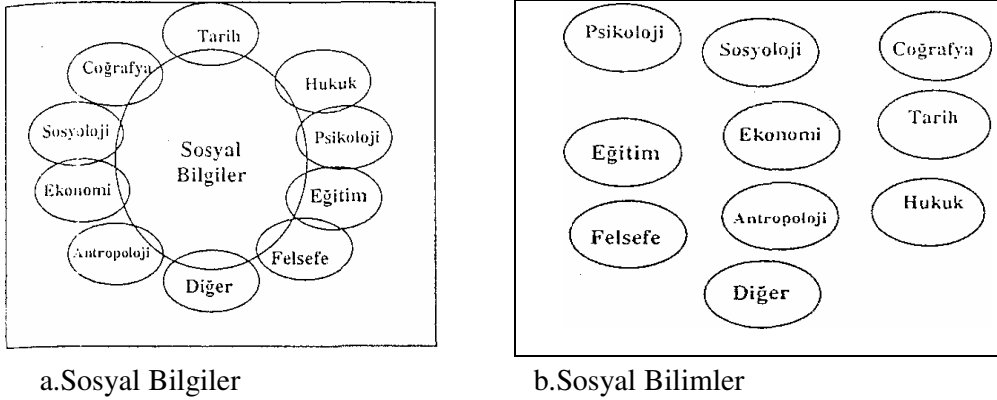
Sosyal Bilgiler kavramına gelince; bu kavram ilk kez 1916 yılında ABD’de Milli Eğitim Derneği’nin Orta Dereceli Okulu Teşkilatlandırma Komisyonu Sosyal Bilgiler Komitesi tarafından kabul edilmiştir. Komite bu kavramı “mevzu doğrudan insan cemiyetinin teşkilatına ve tekâmülüne ve içtimai birliklerin bir uzvu olması dolayısıyla insana dair bilgiler Sosyal Bilgilerdir” diye tanımlamıştır (Köken, 1995: 2).

Bu kavram daha sonra bütün ülkelerde yayınlanmıştır.

Sosyal Bilgiler toplumsal gerçekle kanıtlanmaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen bilgiler olarak tanımlanabilir.

Sosyal Bilgiler bir bakıma tüm Sosyal Bilimlerin kesiştiği bir alan olarak düşünülebilir.

Bu yargıyı aşağıdaki şekilde daha iyi anlatabiliriz.

Sekil 1: Sosyal Bilgiler ile Sosyal Bilimler Arasındaki Fark

Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler arasında kesin bir çizgi çizmek mümkün değilse de eğitim ve öğretim açısından her iki kavramın da farklı olarak ele alınması gerekmektedir. Genel çerçevede farkı belirtecek olursak Sosyal Bilimler “bilim” adı altında dal haline gelmiş her bir kolu temsil eder. Sosyal bilgiler ise bu dalların hepsinden biraz yararlanılarak oluşturulmuş ilköğretim sınıflarının müfredatında ders olarak da okutulan olgudur.

B. İLKÖĞRETİMDE SOSYAL BİLGİLER

Eğitim, fiziksel uyarımlar sonucu beyinde istendik biyo-kimyasal değişiklikler oluşturma süreci olarak tanımlanabilir (Sönmez, 1989: 117).

Sosyal Bilgiler eğitiminin ne zaman ve nerede başladığı kesin olarak bilinmiyor. Fakat insanoğlunun var olduğu andan itibaren hem Fen Bilimleri hem de Sosyal Bilimler eğitimi başlamıştır denilebilir.

Tarihte ilk kez İsrail Devleti’nde çocuklara ulusal tarih ve yurttaşlık bilgisi dersleri okutturulmuş, Antik Roma’da ise Trivial okuma-yazma, hesap, hukuk, coğrafya, tarih v.b. dersler verilmiştir (Sönmez, 1989: 118).

Bizim eğitim tarihimizde ise, İslamiyet’ten önce toplumsal yaşamla ilgili kurallar gelenek ve göreneğin, inanç sisteminin içinde verilmiştir. İslamiyet’ten sonra ise İslam dininin esaslarına göre kişi yetiştirilmeye çalışılmıştır. Bu dönemde medreselerde tarih, coğrafya, kelam, fıkıh, hadis, tefsir, ilim-i hal v.b. dersler okutulmuştur (Akyüz, 1989: 127-243). Bu durum aşağı yukarı Cumhuriyet dönemine kadar aynen devam etmiştir.

Disiplinler arası bir program yaklaşımı ve bir ders olarak Sosyal Bilgiler, Türkiye’de ilk kez 1960’lı yıllarda benimsenmiştir. Bu tarihten önce, gerek Osmanlı, gerekse Cumhuriyet dönemlerinde, bu dersin kapsamına giren disiplinler, ilköğretim düzeyinde ayrı dersler olarak verilmiştir. Cumhuriyet dönemi 1926, 1930, 1936, 1948 programlarında da ayrıca Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi derslerine yer verilmiştir (Otluoğlu ve Öztürk, 2002).

Bu dersler ilk kez 1962 yılında yayınlanan ilkokul programı taslağında disiplinler arası yaklaşımla ‘Toplum ve Ülke İncelemeleri’ adı altında birleştirilmiştir (Sönmez, 1997). Bu ders 1968 yılında ilkokul programında ‘Sosyal Bilgiler’ adını almış (MEB, 1968) ve 1998 yılına kadar bu program uygulanmıştır. 1998 yılında 4-7. sınıfları da kapsayacak şekilde yeni bir “İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı” yürürlüğü konmuştur (MEB, 1998).

1. Öğretim Programları Açısından Sosyal Bilgiler Öğretimi

Uygulanmakta olan programlar felsefî bakımdan öğrenciyi merkeze alan, karar verme ve problem çözme becerilerini geliştirmeyi amaçlayan bir yapıda olmasına rağmen çok yüklü içerikleri ile söz konusu becerilerin geliştirilmesine imkân vermemiş; aksine ilköğretim okullarında ezberci bir sosyal bilgiler öğretim uygulamasının gelenekselleşmesine yol açmıştır (Otluoğlu ve Öztürk, 2002).

1997 yılında zorunlu eğitim sürecinin kesintisiz sekiz yıla çıkarılmasıyla birlikte, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından yeni bir Sosyal Bilgiler Öğretim Programı kabul edilmiştir. Bu program, ilkokul (beş yıl) ve ortaokul (üç yıl) şeklindeki eski sistemde var olan konu tekrarlarını ortadan kaldırmıştır ancak yine de öğrenci merkezli eğitime geçilebilmesi için gerekli program zeminini oluşturamamıştır. Bunun bir nedeni programın yıllara yayılarak kapsamın genişletilmesine rağmen, haftalık ders saati dağılımında bu hususları dikkate alan bir düzenleme yapılmaması ve Sosyal Bilgiler dersinin bir saat azaltılmasıdır. Ayrıca içerik, hâlâ tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi alanlarına ait gereksiz ayrıntılarla doludur. Bu durum yıllara kadar programı yetiştirmek isteyen öğretmene ezberci eğitimden başka çıkar yol bırakmamaktadır (Çağlar, 1992; Yanpar, 1997; Kılıç, 1994; Dilek, 2001).

Öte yandan 1998 programı, insan hakları ve trafik gibi birçok güncel konuyu eğitim ve öğretim ortamına taşımış olmakla beraber hâlâ dünyadaki genel eğilimleri yeterince takibinden uzak görünmektedir. Örneğin 1998’deki programda dünya kaynaklarının rasyonel kullanımı, nüfus artışı, mikro milliyetçilik, küresel kirlenme, doğal afetler gibi konulara ya hiç yer verilmemiş ya da çok kısa bir şekilde genel hatlarıyla değinilmiştir.

2. Öğretim Uygulamaları Açısından Sosyal Bilgiler Öğretimi

Bugün ilköğretim okullarında sosyal bilgiler öğretimi önemli ölçüde öğretmen merkezlidir. En yaygın öğretim yöntemi düz anlatım, en sık kullanılan öğretim aracı da ders kitabı ve haritalardır (Dilek, 2001).

Amerika Birleşik Devletleri başta olmak üzere pek çok ileri ülkede öğretim programlarının şekillenmesinde oldukça önemli rol oynamaya başlayan Çoklu Zekâ Kuramı (Gardner, 1999) ise Türkiye'deki okullarda nadiren uygulanmaktadır.

Ayrıca bir programın en önemli öğelerinden biri de değerlendirmedir. Bu sürecin fonksiyonel olması öğretmenin yeterli bilgi ve beceri birikimine sahip olmasına bağlıdır. Yapılan araştırmalar öğretmenlerin bu konuda deneyimlerinin yok denecek kadar az olduğunu göstermiştir (Yanpar, 1997). Bu sebeple soru-cevap tekniği çok sık kullanılmasına rağmen derslerde çoğu kez alt düzeylerde sorular sorulmaktadır.

Öğretimin niteliğini olumsuz etkileyen faktörlerden biri de sınıfların kalabalık oluşudur (Yanpar, 1997). Bugün özellikle büyük şehirlerde, çoğu ilköğretim okulunda sınıf mevcutları 60'ın üzerindedir. Oysa uluslararası standartlarda sınıflar ortalama 30-35 kişiliktir. Bu durum, öğretmenlerin çağdaş öğretim yaklaşımlarını izlemelerinde önemli bir engeldir.

3. Öğrenci Tutumları Açısından Sosyal Bilgiler Öğretimi

Sosyal Bilgiler dersine yönelik öğrencilerin ilgileri yapılan araştırmalara göre dil, edebiyat ve sayısal derslere göre daha düşük düzeydedir. Bunun en önemli nedeni öğrencilerin dersin amaçları ve gelecek hayatlarında ne gibi bir fonksiyonu olacağı gibi konularda net bir fikre sahip olmamalarıdır.

Ayrıca öğrenciler Sosyal Bilgiler dersini ezber dersi olarak görmektedir. İçeriğin ağırlığı ve gerçek hayattan kopukluğu, öğretimde kitap merkezli bir stratejinin uygulanması, öğrencilerin edilgenliğe mahkûm edilmesi ve uygulamadan yoksun bırakılması genel eleştirilerdir (Otluoğlu ve Öztürk, 2002).

4. Öğretmen Açısından Sosyal Bilgiler Öğretimi

Bir öğretim programının uygulayıcısı öğretmen olduğuna göre amaç ve hedeflere ulaşılması, öğretmenin nitelikli olmasına bağlıdır. Sosyal Bilgiler derslerini 4. ve 5. sınıflarda sınıf öğretmenleri, 6.-8.sınıflarda branş öğretmenleri okutmaktadır. 1980'lerin başından 1998 yılına değin Sosyal Bilgiler dersi yerine okutulan Millî Tarih ve Millî Coğrafya gibi derslerde

branş öğretmenleri fazla zorlanmamaktaydılar. Fakat 1998-1999 öğretim yılı başından itibaren aynı öğretmenler öğrenimlerini görmedikleri, tarih, coğrafya veya vatandaşlık derslerini de öğretme zorunluluğu yaşadılar. Bu durum öğretmenlerin meslekî isteklendirmelerini olumsuz yönde etkilemiştir. Öğretmenlerin işbaşında bu konuda bilgi ve deneyim sahibi olmaları, yeni gelişmelere uyum sağlamaları yıllar almakta bu da eğitimde niteliğin düşmesine yol açmaktadır.

Sadece Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin değil bütün öğretmenlerin hayat standartları ve alım güçlerinin son derece düşük olması da bir başka meseledir. Bu durum bir yandan onların meslekî isteklendirmelerini düşürürken, diğer yandan da çeşitli yayın teknoloji ve etkinlikleri takiplerini güçleştirmektedir. Öte yandan ücretsiz olarak kendilerini geliştirme fırsatı sağlanan birçok öğretmenin bu tür organizasyonlara büyük bir istek ve özveri ile katıldıkları görülmüştür (Öztürk, 2002).

5. Öğretim Araç ve Gereçleri Yönünden Sosyal Bilgiler Öğretimi

Ülkemizde Sosyal Bilgiler öğretimini olumsuz yönde etkileyen faktörlerden biri de hiç şüphesiz okullarda yeterli çeşit ve miktarda öğretim araç gereci bulunmayışı, bulunanların ise yeterince kullanılmayışıdır (Öztürk, 2002; Sağlam, 1997; Yanpar, 1997; Kılıç, 1994).

Araç gerecin az kullanılması, öğretim ortamını yoksullaştırmakta dolayısıyla derse yönelik isteklendirme ve öğrenme/hatırlama düzeyleri azalmaktadır. Araç gereç kullanımı konusunda bir diğer sıkıntı da araç gereç kullanımı konusunda yeterli bilgiye sahip olunmamasıdır.

C. SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE AMAÇLAR

Sosyal Bilgiler Dersi'nin genel amaçları 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda şöyle bildirilmektedir:

a) Atatürk inkılâpları ve ilkelerine ve anayasada ifadesi bulunan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren, ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek.

b) Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere hur ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişilik olarak yetiştirmek.

c) İlgı, istıdat ve kabılıyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranış ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak. Yukarıda saydığımız Türk Milli Eğitimi'nin genel amaçları doğrultusunda Sosyal Bilgiler ğretiminin genel amaçlarını sıralayacak olursak:

- 1) Kişilik Gelişimi
- 2) İnsan İlişkileri
- 3) Ekonomik Verimlilik
- 4) Yurttaşlık Sorumluluğu
- 5) Değişme ve Hayatla Mücadele
- 6) Dünyayı ve Yurdu Tanımak İçin Bilgi Birikiminden Yararlanma vb. alanlarda kişinin yeteneklerini geliştirmesi amaçlanmaktadır.

Ayrıca Mehmet Ali Kısakürek ve Fersun Paykoç tarafından Sosyal Bilgilerin genel amaçlarını dört temel noktada toplamıştır (Paykoç, 1991: 7).

a. Düşünme Yeteneğini Geliştirme: şüphesiz ki, etkili düşünme insanların, hayatta başarılı olmalarının temelini oluşturur. Sosyal Bilgiler ğrencilere problem çözme tenkitçi, üretici düşünme becerisi kazanmalarını sağlayarak, onların düşünme yeteneğinin geliştirilmesinde pek çok katkılarda bulunur. Dersler işlenirken çocuğa, problemi ve olayı tanımlama, sorular tespit etme, bilgi toplama, zleme ve değerlendirme, sonuçları tespit etme, kontrol etme, bilgilerle temel sorular arasında bağlantı kurma, bazı anahtar kavramlar ve düşünceler kazandırma, temel kavramları geliştirme, genellemeler yapma, olayların incelenmesinde tarafsız olma, farklı görüşleri değerlendirme v.b yollardan düşünme kabılıyetinin gelişmesinde etkili olur. Bununla birlikte çocuklarda iyi düşünme ve iyi işler yapma alışkanlığı kazandırmada bir takım bilgilerin öğrencilere aktarılması yanında öğretilenlerin özetlenmesi, not tutma, dev hazırlama, küme çalışmalarına katılma, kütüphanelerden ve çeşitli kaynaklardan faydalanma, düşünce ve duyguları etkili bir biçimde anlatma alışkanlıkları kazandırmakla yapılır.

b) Ekonomik Yeterlilik: Çocuklara ekonomik bir bakış açısı kazandırmak Sosyal Bilgiler ğretiminin temel amaçlarından bir diğeridir. Öğrencilere sınırlı kaynakların akıllıca kullanılmasına dair kavram, beceri ve tutumları geliştirecek yaşantılara imkân vererek, akıllıca harcama yapma ve "israftan kaçınma" alışkanlıklarının kazandırılması amaçlanır. Bunun yanında toplumun ekonomik işleyişi ile ülke kaynaklarını, bunların önemini ve korunmasını temel seviyede bilme, çevreyi koruma, iş ve meslek tanıma ve bu konuda tercihler yapma, ihtiyaçlarını iyi sıralama gibi özellikler kazandırma yoluna gidilmelidir.

c) **Vatandaşlık Sorumluluğu:** Sosyal Bilgiler dersinde çocuklara okulda, ailede ve toplumda sorumluluklar alması ve bunları yerine getirmesi istenir. Ayrıca devlet kurumlarının isleyişi, hükümetin görevi, anayasa ve kanunların ehemmiyeti, toplumun önem verdiği değerler ölçüsünde davranış biçimleri, hak ve hürriyetlerinin koruma şuuruna varması gibi konular üzerinde durularak vatandaşlıkla ilgili etkinliklere katılma imkânı sağlanır. Böylece çocuklara, temel vatandaşlık hak ve sorumlulukları kavratılmaya çalışılır.

d) **İnsan İlişkilerinin Geliştirilmesi:** Sosyal Bilgiler dersinde insan ilişkilerinin geliştirilmesi, ders içi ve ders dışı çalışmalarla desteklenerek arkadaşlık ilişkileri, komşuluk ilişkileri, aile ilişkileri toplum ilişkileri ve diğer ülkelerin insanları ile olan ilişkileri içine alan geniş bir yelpaze içinde verilmelidir. Kendi milli kültür unsurlarını tanımanın yanında, başka milletlerin ihtiyaç, problem ve yaşayış tarzını göz önünde tutmak için başka kültürleri de tanımak gerekir.

D. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ ACISINDAN ÖĞRETMEN

Bilgi ve teknoloji çağımıza hızlı bir değişiklik getirmiştir. Birçok meslek bu hızlı değişikliğe ayak uydurmaya çalışmaktadır. Öğretmenlik de bu mesleklerdendir.

Öğretmenlik, özel bir caba gerektiren şahsına münhasır bir meslektir. Geleneksel anlamda öğretmenden beklenen ise bildiklerini öğrenciye aktarmasıdır. Fakat günümüzde bilginin nitel ve nicel olarak değişmesi ve onun depolanması ve yayılmasındaki baş döndürücü gelişmeler öğretmenlerin de bilgiye bakış açılarını değiştirmiştir (Sönmez, 1999:118).

Çağımızda günümüz öğretmeninden beklenen; bildiklerini öğrenciye aktarmaktan çok, bilginin kaynağına yönlendirici, öğrencilerin ihtiyaçları olan bilgiye ulaşmaları için gerekli becerileri kazandıran ve ulaştıkları bilgileri anlamlandırıp, üzerinde düşünmelerini sağlayan biri olmalıdır.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi çağımızdaki hızlı değişim öğretmenlere yeni görev, sorumluluk ve roller yüklemektedir.

Çağımıza damgasını vuran en önemli gelişmelerden biri bilgi patlamasıdır. Bu gerçeğin doğal sonucu olarak ortaya çıkan durum bize istesek de tüm bilgileri öğrenemeyeceğimizi gösterir.

Buna bağlı olarak günümüz öğretmeni eleştirerek düşünebilmeyi, olayların nedenlerini sorgulayabilmeyi, bütünsel düşünebilmeyi, gerçek ve doğru bilgiye ulaşabilmeyi, olayların nedenlerini sorgulayabilmeyi, kendi kendine araştırabilmeyi, sebep-sonuç ilişkisini

kurabilmeyi, bilimsel sureci kullanabilmeyi, bütünsel, soyut düşünebilmeyi, yaparak yaşayarak öğrenmeyi öğretmek durumundadır.

Çağımızda önemi inkar edilemez diğer bir gerçek ise teknolojidir. Hayatın her alanında olduğu gibi eğitim alanında da teknolojiye dayanan önemli gelişmeler kaydedilmiştir.

Teknoloji özellikle öğrenme-öğretme sürecinde önemli değişimleri zorunlu kılmaktadır. Buna bağlı olarak günümüz öğretmeni teknolojiden korkmayan, ona karşı olumlu tutumlar geliştiren ve onu eğitim amaçlarının gerçekleştirilmesinde etkili olarak kullanabilen biri olmalıdır.

Bilgi ve teknolojiden sonra ekonomik anlamdaki değişimler de eğitim-öğretimi ve öğretmenleri etkilemiştir. Öğretmenlere yeni sorumluluklar yüklemiştir. Artık birçok okulda bulunan bilgisayar, slâyt makinesi, video, dvd gibi aletlerin okulların ekonomisine bağlı olarak düşünülürse ekonominin öğretmene ve eğitime olan etkisi inkar edilemez.

Teknoloji, bilgi, ekonomi çerçevesinde öğretmeni inceledikten sonra öğretmen kavramını özele indirgeyerek “Sosyal Bilgiler Öğretmeni”nde bulunması gereken özellikleri inceleyelim.

İyi bir Sosyal Bilgiler öğretmeninde bulunması gereken özellikler şöyle belirtilmiştir (Dorow, 1989: aktaran Aydın, 2004). İyi bir Sosyal Bilgiler öğretmeni:

1. Uygun amaçları seçer ve geliştirir. Bu amaçlar:

* Bilgi, beceri ve değer-tutum boyutlarında olmalıdır.

* Ölçülebilir olmalıdır.

*Araştırma ve düşünmeyi gerektirmelidir.

*Önemli sosyal bilgiler kavram ve genellemelerini geliştirmeye yönelik olmalıdır.

2. Öğrencilerin tartışmalı konuları incelemesine yardımcı olur. Bu konular:

* Diğerlerinin tutum ve inanışlarına duyarlılığı arttırmalıdır.

* Öğrencileri değişik kaynakları incelemeye yöneltmelidir. (gazete, dergi, atlas)

3. Öğrencilerde öğrenmeyi sağlamak için çeşitli yöntem ve stratejiler kullanılmalıdır. Bunlar:

*Tartışma, sunu/anlatım, rol oynama/drama, simülasyonlar (benzetişim)

*Araştırma-inceleme/problem çözme, görsel-işitsel araçlar, bilgisayarlar

4. Olgu, kavram ve genellemelere odaklanarak, öğrencilerde öğrenmeyi sağlamalıdır. Bu öğrencilere;

* Zaman, yer ve uzaklık duygusunu kazandırmalıdır.

*Tarihsel perspektifte kendini anlamasına yardımcı olmalıdır.

*Öğrencilerin sosyal bilimcilerin entelektüel katkılarını analiz edebilmelerine yardımcı olmalıdır.

5. Çeşitli sosyal bilim dallarının yöntem ve yapılarını yansıtan kaynak materyalleri olmalıdır.

Bunlar şöyle maddelenebilir:

* Sosyal bilimlerin yapısal yöntemlerinden haberdar olma. Örneğin, kronoloji, örnek olay v.b

*Sosyal bilimlerin bilgisinin sürekli değiştiğini vurgulama.

*Sosyal bilim dallarındaki temel kavram ve terimleri vurgulama.

*Birincil ve ikincil kavramları kullanma, harita okuma, grafik yorumu gibi becerileri vurgulama.

6. Öğrencilerin kendilerinin toplumun değerlerini ve inançlarını incelemelerine yardımcı olmalıdır. Bu yolda şunları yapabilir:

* Çeşitli sosyal, dini, ekonomik ve politik gruplar arası etkileşim ve işbirliğini sağlamaya yardımcı olma.

*Çocuğun toplumsallaşmasına yardımcı olma. Demokratik toplum değerlerini geliştirmeye çalışma.

*Hem ulusal hem de evrensel kimlik kazanımına yardımcı olma.

*Karakter gelişimine yardımcı olma. Örneğin esneklik, kişisel teşebbüs, azim, cesaret, adalet ve de bütünlük gibi.

7. Farklı öğretim düzeyleri için uygun materyaller seçme becerisine sahip olmalıdır. Bunlar:

* Uygun okuma düzeyi ile ilgili kaynakları belirleme,

*Ders kitabı seçiminde uygun ölçüleri uygulama,

8. Uygun durumlarda, sosyal bilgiler konularını desteklemek amacıyla diğer akademik disiplinlerden bilgi ve materyaller kullanmalıdır. Bunlar:

* Tarihi zaman, oyun, film v.b.

* Coğrafi, tarihi, ekonomik ilişkileri karşılaştırmak için matematikten yararlanma

*Etkileşimsel, bütüncül bir öğrenme görüşü geliştirmelidir.

9. Karar verme ve problem çözme becerisinin gelişimi için öğrencilere yardımcı olmalıdır. Bu beceriler;

*Tümevarımsal ve tümdengelimsel çıkarımları vurgulama,

*Hipotez(deneme) oluşturmayı vurgulama,

*Geçerli sonuçlara ulaşmayı vurgulamadır.

10. Öğrenci başarısını değerlendirebilmelidir. Bu yolda şunlar yapılabilir:

* Yazma becerilerinin gelişimini sağlama.

*Yazılı olduğu kadar sözel performansı da değerlendirme.

*Üst düzey düşünme becerilerinin ölçümü ve değerlendirilmesi. Örneğin, analiz, sentez, değerlendirme v.b. (Dorow, 1989: aktaran Aydın, 2004)

Öğretmen tutumları öğrenme ve öğretme sürecinin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Öğretmenin kişiliği sınıfta önemli bir değişken olup, gerçekte bir öğretmenin eğitsel yönünü, onun ne bildiği hatta ne yaptığı ile değil; kendisinin gerçekten ne olduğu ile ölçülür.

B.O Smith (aktaran: Aydın, 2004) iyi eğitilmiş bir öğretmenin dört alanda yeterli olması gerektiğini belirtmektedir. Bunlar;

1. Öğrenme ve insan davranışı hakkında kuramsal bilgi
2. Öğrenme ve insan ilişkilerini geliştirici tutumlar
3. Konu alanı bilgisi
4. Öğrenmeyi kolaylaştıran öğretim becerileri

Sosyal Bilgiler öğretimi açısından öğretmen tutumları daha da önem kazanmaktadır. Sosyal Bilgilerin genel amacı etkili, demokratik vatandaşlar yetiştirmek olduğundan, sosyal bilgiler öğretmenin kendine, çocuklara, konuya ve arkadaşlarına karşı tutumları ve genelde dünyaya bakışı öğrenciler üzerinde önemli etkiler meydana getirmektedir.

Gerek Sosyal Bilgiler öğretmenleri gerekse diğer branş öğretmenlerinin öğretim bilgisi konusunda kendisini çok geliştirmiş olması bir şey ifade etmez. Çünkü öğretmenin sınıfta anlattıklarından çok yaptıkları ön plana çıkmaktadır. Bu durumu örneklerle açıklayacak olursak, öğrencinin merkeze alındığı ve aktif katılımın sağlandığı, öğrenciye ve düşüncelerine değer verildiği, bilginin yaşantıyla bütünleştirilerek anlamlandırıldığı ve kazandırılan hedef ve davranışların günlük hayatta uygulandığı bir öğrenme öğretme ortamı sağlamak da öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine karşı olumlu tutumlar geliştirmesine katkı sağlayacaktır.

Yapılan araştırmalara göre öğretmen ve öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine karşı ilgileri düşüktür. Birçok araştırmacıya göre öğrencilerin derse karşı ilgisiz olmalarının sebebi öğretmenlerin tutumlarıdır.

Öğretmenlerdeki bu olumsuz tutumun nedeni ele alındığında ise kendi öğrencilik yıllarında bu dersin olgulara dayalı, ezbere işlenmesine, ders kitabı dışına çıkılmamasına, öğretmen merkezli anlatım tekniğinin uygulanmasına bağlamaktadırlar. Sosyal Bilgiler dersine yönelik olumsuz tutuma sahip öğrenciler de bu ve buna benzer sebepleri ileri sürmektedir.

Sosyal Bilgiler dersinde verimi arttırabilmek için başka bir öneride sınıf öğretmenlerinin bu konuda eksikleri varsa, bu eksikleri kapatarak dersi çekici hale getirmeleridir. Ülkemizde sosyal bilgiler öğretmenlerinin eğitimi ile ilgili sorunları özellikle 1998 yılına kadar devam etmiştir. Bu yıla kadar sosyal bilgiler dersi sadece ilköğretim 4.ve 5.

sınıflarda okunmaktaydı. Bu derste genellikle ya eğitim bilimlerinden uzman ya da tarih, coğrafya alanında uzman öğretim elemanlarınca okutulmaktaydı. Çünkü sosyal bilgiler alanında yetişmiş öğretim elemanı hemen hemen yoktu.

Ortaokullarda Milli Tarih ve Milli Coğrafya olarak 1998 yılına kadar okutulan dersler 8 yıllık kesintisiz eğitime geçilince Sosyal Bilgiler olarak 4. sınıftan 7. sınıfa kadar okutulan bir ders oldu. Fakat 6. ve 7.sınıfta bu dersi branş öğretmenleri (Tarih/Coğrafya) anlatmaktaydı.1999 yılında Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ilk mezunlarını vererek bu eksiklik giderildi (Aydın, 2004: 93-94).

E. SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN İŞLENİŞİ İLE İLGİLİ GENEL AÇIKLAMALAR

MEB'nın öğretmen için yayınladığı kılavuzuna göre sosyal bilgiler dersinin işlenişi ile ilgili bazı maddeleri şunlardır:

1. İlköğretim okullarının Sosyal Bilgiler ders konuları tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi olmak üzere çok yönlü bir bütün olarak işlenmelidir.
2. Sosyal Bilgiler dersine ait bilgiler programda birleştirilerek üniteler halinde verilmiştir. Ünitelerin işlenişinde programdaki sıraya uyulması zorunluluğu yoktur. Öğretmen, bunlar arasında gerekli gördüğü değişiklikleri yapabilir.
3. Sosyal Bilgiler dersinde öğretmen, çevre özelliklerini de dikkate alarak programda verilmiş olan konuları daha değişik şekilde birleştirip sınıfına ve bulunduğu yere uygun üniteler yapabilir. Veya verilmiş olan üniteleri çevresine ve sınıfına uygun daha fazla parçalara ayırabilir.
4. Ünitelerin işlenmesinde “yakından uzağa” ilkesine uyulmalıdır. Öğretmen çocuğa bulunduğu çevreyi incelemekle işe başlamalı ve yakından uzağa, görülenden görülmeyene geçerek onun görüş ve düşüncesini ufku derece derece genişletmelidir. Bunun için önce çocuğun içinde yaşadığı il, bölge sonra yurt ve dünya ya geçilmelidir.
5. Sosyal bilgiler dersinin vatandaşlıkla ilgili konuları işlenirken sadece ilgi uyandırmak ve bilgi vermekle yetinilmemeli, öğrenciler verilen bilgileri uygulayabilme ve duyguya gelişme, güçlenme imkanına kavuşturulmalıdır. Öreğin öğretmen kanuna ve kurallara, milli gelenek ve göreneklere uymanın önemini kavratmakla beraber bu hükümlerin uygulanmasına da çocukları sevk etmeli; bir yandan sokağı temiz tutmanın vatandaş için bir ödev olduğunu telkin ederken, öbür yandan da çocuklara sokağın temizliğini bozacak hareketlerden sakınmayı öğretmelidir.

Öğretmen, çocukları daha okulda iken milli ödevlerini bir yandan öğrenmeye bir yandan da yapmaya alıştırmalıdır. Bir okul hayatında iken çocukları ülkemizin sorumluluklarına karşı ne kadar ilgilendirir, kendilerine düşen görevleri ne kadar yapmaya alıştırsak, hayata atıldıkları zaman milli işlere karşı ilgilenmelerini milli ödevlerine karşı canla başla sarılmalarını da o kadar sağlamış oluruz.

6. Sosyal Bilgiler dersinde ele alınacak üniteler, öğrencilerin ilgileri, bugünkü ve yarın ki ihtiyaçları dikkate alınarak hazırlanmalıdır.

7. Bu derste öğrencilerin gereksiz bilgi vermekten, özellikle ezberden kaçınılmalı, onlara günlük yaşayışlarında veya ileriki hayatlarında yararı olacak bilgiler verilmelidir. Sosyal bilgilerde öğrencilerin, milletimize karşı takdir ve güven duygularını kuvvetlendirmek için gerekli gayret harcanılmalı ve Atatürk'ün "Türk, öğren, çalış, güven" ve "Ne mutlu Türk'üm diyene" sözleri bu çalışmanın temeli olmalıdır.

9. Bu derslerin öğretiminde yalnızca soru-cevap ve anlatıma değil çeşitli metotlara yer verilmelidir. Özellikle öğrenciyi kendi kendine aktif yapan ve onu araştırmaya ve incelemeye sevk eden metotlara öncelik verilmelidir.

10. Bu dersin öğretiminde yalnız ders kitapları ile yetinilmemeli, öğrencinin seviyesine uygun çeşitli kaynaklardan yararlanılmalı, böylece öğrencinin araştırma yapması ve bunu alışkanlık haline getirmesi sağlanmalıdır.

11. Öğretmen üniteleri işlerken çalışmalara ve hazırlıklara bizzat katılmalı, öğrencilerin çalışmalarını kolaylaştırmalı ve onlara rehber olmalıdır.

12. Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin, öğrenme ve çalışma yerleri, yalnız dersane değil çeşitli alanlardır. (Aile, okul, çeşitli topluluklar, kitaplıklar, müzeler, sergiler vb.)

13. Ders konular işlenirken mümkün olduğu kadar ifade dersleri ile ilgi kurulmalıdır.

14. Ünitelerin değerlendirilmesinde, çeşitli değerlendirme yollarına başvurulmalıdır. (Ünite çalışmaları sırasında çocukların davranışlarındaki gelişmelerindeki ve edindikleri alışkanlıkların gözlenmesi, öğrencilerin kazandıkları bilgilerin çeşitli testlerle ölçülmesi gibi)

15. Ünitelerin işlenmesinde çocukların yalnız hafızalarına başvurulmamalı, onları iyi görmeye, gördükleri üzerinde iyi düşünmeye ve değerlendirmeye alıştırmalı, onlar da çevrelerine ve çevredeki olaylara karşı merak ve ilgi uyandırmalıdır.

16. Ünitelerin işlenmesinde, gezilerden, ziyaretlerden, canlı ve cansız kaynaklardan hazır olarak elde edilecek veya öğrenciler tarafından yapılabilecek araçlardan faydalanılmalı, uygun olan konular öğrencilere dramatize ettirilmelidir.

17. Milli ve dini bayramlarda, mahalli özellik gösteren kurtuluş ve kutlama günleri, önemli olaylar ve belirli günler zamanında ele alınmalı, anlam ve özelliklerine, çevrenin sınıfça veya okulca üzerinde durulmalıdır. Öğretmen bu konulara karşı öğrencilerin ilgisini çekerek gazete ve dergilerdeki bu olaylarla ilgili yazılardan, resimlerden, istatistiklerden ve grafiklerden yararlanmalıdır.
18. Bu derste, öğrencilerin yapacakları işleri arkadaşlarıyla planlamaları ve bu plan çerçevesinde bazı sorumluluklar almaları üzerinde önemle durmalıdır.
19. Bu derste, çocuğun kişisel görüşlerine ön planda yer verilmelidir ve bunlar değerlendirilmelidir.
20. Sosyal bilgiler dersi, her şeyden önce topluluk halinde yaşayan insanların saygı, sevgi ve anlayış duyguları içinde işbirliği yapmalarını ve birbirlerinin düşüncelerine saygı göstermelerini, birbirlerinin başarılarını takdir etmelerini benimsetmelidir.
21. Öğretmen, fertlerin yeteneklerine uygun işe ve mesleğe sahip olmalarının önemini belirtmeli, insanın hangi meslekte olursa olsun işini en verimli şekilde yapmasının bir ödev olduğunu öğrencilere telkin etmelidir.
22. Öğretmen, her işte hürriyet havası içinde disiplinin ve karakterinin önemli rolünü belirtmeli ve çocukları disiplinli çalıştırmayı ve onları sarsılmaz bir karakterle yetiştirmeyi iş edinmelidir.
23. Öğretmen, vatandaşlık bilgisi konularını öğrencilere kavratmak için okulun içinde ve dışında geçen olaylardan yararlanmalı, yararlandıklarını öğrencilere de aktarabilmek için onları sık sık hayatla karşı karşıya getirmelidir. Örneğin; Öğretmen okulda herkesin yararlanması için yetiştirilmiş olan ağaçlara ve çiçeklere öğrencilerden birinin zarar vermesinden hareket ederek bunun herkese zararının dokunduğunu belirtmelidir. Dolayısıyla her işte topluluğun zararına dokunacak surette hareket ederek genel hayattan ne kadar büyük zararlar meydana geleceğini göstermeli ve bu gibi işlerden öğrencilerin sakınmalarını sağlamalıdır. Yine okulda öğrencilerin bir pencere kırması, oturduğu sırayı lekelemesi, bozması, duvarları kirletmesi, okulun kitaplarını yırtması ve kaybetmesi, tebeşiri gereksiz yere kullanması gibi olaylardan başlayarak öğretmenin devlet mallarına zarar vermenin kötülükleri üzerinde öğrencileri düşündürmesi, devlet malını kendi malımızdan fazla korumanın nasıl milli bir görev olduğunu öğrenciler de inanç haline getirmesi gerekir (Komisyon, 2000: 191-195).

III. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

A. Tablolar Ve Yorumları

Bu bölümde araştırmanın konusu olan “Sosyal bilgiler öğretmenlerinin karşılaştığı güçlükler”i ortaya koyabilmek amacı ile Aksaray ili dört merkez ilçesi ve bu merkezlere bağlı kasaba ve köy okullarında görevli sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik hazırlanan anket uygulanmıştır.

Yapılan anket sonuçları hakkındaki bulgular ve yorumlar, kişisel bilgiler ve Sosyal bilgiler dersi ile ilgili hazırlık, planlama, uygulama ve değerlendirme olmak üzere beş bölüm şeklinde gruplanarak sunulmuştur.

Tablo 1: Ankete Katılan Öğretmenlerin Cinsiyete Göre Dağılımı

		Frekans(F)	Yüzde(%)
CİNSİYET	Bay	66	72,5
	Bayan	25	27,5
	Toplam	91	100,0

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırma anketi (66: % 72,5) bay, (25: % 27,5) bayan olmak üzere toplam 91 sosyal bilgiler öğretmenine uygulanmıştır. Bu öğretmenlerden 52’si (%57,1) Aksaray il merkezi ve merkeze bağlı kasaba ve köylerde çalışırken, 39’u (%42,9) ise Aksaray iline bağlı ilçe ve bu ilçelere bağlı kasaba ve köylerde çalışmaktadır.

Tablo 2: Ankete Katılan Öğretmenlerin Yaş Dağılımı

		Frekans(F)	Yüzde(%)
YAŞ	20-24 yaş	5	5,5
	25-29 yaş	48	52,7
	30-34 yaş	32	35,2
	40 ve üstü	6	6,6
	Toplam	91	100,0

Tablo 2’de ankete katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin yaş grupları görülmektedir. Tablo 2’de de görüldüğü üzere araştırma yapılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin büyük çoğunluğu (80: 87,9) orta yaş (25-34 yaş) sınıfını oluşturmaktadır. Bu da genç ve dinamik bir kadronun olduğunu göstermektedir.

Tablo 3: Ankete Katılan Öğretmenlerin Meslekteki Yıllarının Dağılımı

		Frekans(F)	Yüzde(%)
MESLEKTEKİ YILI	1-5 Yıl	43	47,3
	6-10 Yıl	40	44,0
	11-15 Yıl	4	4,4
	20 Yıl üstü	4	4,4
	Toplam	91	100,0

Tablo 3’de ankete katılan sosyal bilgiler öğretmenlerin meslekteki yılları gösterilmektedir. Araştırma yapılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin meslek yıllarının az olduğu görülmektedir, sosyal bilgiler öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun (83: %91,3) meslekteki yıllarının 1-10 yıl arasında olduğu görülmektedir.

Tablo 4: Ankete Katılan Öğretmenlerin Öğrenim Durumu ve Mezun Olduğu Alanın Dağılımı

		Frekans (F)	Yüzde (%)
ÖĞRENİM DURUMU	Eğitim Fakültesi	69	75,8
	Fen Edebiyat Fakültesi	17	18,7
	Eğitim Enstitüsü	5	5,5
	Toplam	91	100,0

		Frekans (F)	Yüzde (%)
MEZUN OLDUĞU ALAN	Sosyal Bilgiler	42	46,2
	Tarih	33	36,3
	Coğrafya	16	17,6
	Toplam	91	100,0

Tablo 4’de araştırma yapılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin mezun oldukları Fakülte ve Alan gösterilmektedir. Araştırma yapılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin büyük bir bölümünün (69: %75,8) Eğitim Fakültesi mezunu oldukları görülmektedir. Ayrıca yarıya yakınının (42: %46,2) Sosyal Bilgiler Öğretmenliği mezunu oldukları, diğer kısmının ise (49: %53,9) Tarih ve Coğrafya (Eğitim ve Fen-Edebiyat karışık) mezunu oldukları görülmektedir.

Tablo 5: Ankete Katılan Öğretmenlerin Katıldığı Kursların Dağılımı

		Frekans (F)	Yüzde (%)
KATILDIĞI KURSLAR	Sosyal Bilgiler öğretimi	37	40,7
	Coğrafya Öğretimi	-	-
	Tarih Öğretimi	6	6,6
	Program Geliştirme	4	4,4
	Katılmayan	44	48,4
	Toplam	91	100,0

Tablo 5’de araştırma yapılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin katıldıkları kurslar gösterilmektedir. Araştırma yapılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin yarıdan biraz fazlası (47: %51,7) açılan kurslardan Sosyal Bilgiler Öğretimi, Tarih Öğretimi ve Program Geliştirmeden birine katılmışlardır. Ankete katılan öğretmenlerden yarıya yakınının da (44: %48,4) herhangi bir kurs almadıkları görülmektedir.

Buraya kadar olan bölümde ankete katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin kişisel bilgilerini içeren tabloların değerlendirilmesi yapılmıştır. Bundan sonraki bölümde ise sosyal bilgiler dersi ile ilgili hazırlık, planlama, uygulama ve değerlendirme ile ilgili tablolar ele alınacaktır.

Tablo 6: Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretiminde Derse Hazırlık ile İlgili Yaşanan Güçlükler

I. HAZIRLIK		Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Bazen Katılıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle katılmıyorum	
		F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
1	Hazırlık aşamasında gerekli materyalleri bulamıyorum	20	22	37	40,7	5	5,5	24	26,4	5	5,5
2	Bu ders ile ilgili yardım almakta güçlük çekiyorum	5	5,5	16	17,6	33	36,3	28	30,8	9	9,9
3	Ders konularını kavramakta zorlanıyorum	-	-	2	2,2	25	27,5	28	30,8	36	39,6
4	Gerekli zamanı bulma konusunda sıkıntı yaşıyorum	12	13,2	15	16,5	23	25,3	22	24,2	19	20,9
5	Hazırlıkların yapılması sırasında nelerin gerektiği konusunda sıkıntı yaşıyorum	2	2,2	12	13,2	23	25,3	39	42,9	15	16,5

Tablo 6’da araştırma yapılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, sosyal bilgiler dersine hazırlanırken yaşadıkları güçlüklerin neler olduğunu gösterilmektedir.

Tablo 6’da görüldüğü gibi yöneltilen birinci soruya, hazırlık aşamasında gerekli materyallerin bulunması sorusuna sosyal bilgiler öğretmenlerinden 24’ü (26,4) katılmıyorum ile materyal bulma konusunda sıkıntı yaşamadıklarını belirtirken, bunun yanında 57 (%62,7) kişilik kısmı ise “tamamen katılıyorum” ve “katılıyorum” cevabını vererek materyal bulma

konusunda sıkıntı yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Geriye kalan 5 (%5,5) kişinin ise bazen sıkıntı yaşadıkları görülmektedir.

Hazırlık aşamasında yöneltilen ikinci soru da, sosyal bilgiler öğretmenlerine yardım alıp almadıkları sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya 33 (%36,3) kişinin bazen katılıyorum ile bazen yardıma ihtiyaç duydukları görülmektedir. 37 (%40,7) kişi ise katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum ile herhangi bir yardıma ihtiyaç duymadıklarını ifade etmişlerdir. Kalan 21 (%23,1) kişinin ise yardıma ihtiyaç duydukları görülmektedir.

Hazırlık aşamasında yöneltilen üçüncü soru da ise; sosyal bilgiler öğretmenlerine ders konularını kavramakta zorlanıyorum sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya büyük çoğunluk 64 (%70,4) kişi katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorumu işaretleyerek ders konularını kavrama konusunda sıkıntı yaşamadıklarını belirtmişlerdir. 25 (%27,5) kişinin ise ders konularını kavrama noktasında bazen sıkıntı yaşadıkları görülmektedir. Çok az kişide (2: %2,2) konuları kavramakta sıkıntıya düştüklerini belirtmişlerdir.

Hazırlık aşamasında yöneltilen dördüncü soru ise; sosyal bilgiler öğretmenlerine, gerekli zamanı bulma konusunda sıkıntı yaşıyorum sorusu yöneltilmiştir. 41 (%45,1) kişi katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyerek gerekli zamanı bulma noktasında sıkıntı yaşamadıklarını zamanın yettiğini vurgularken, 27 (%29,7) kişi ise zamanın yeterli olmadığını ve sıkıntı yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Kalan 23 (%25) kişi ise bazen sıkıntı yaşadıklarını, bazen de problem olmadığını belirtmişlerdir.

Hazırlık aşaması ile ilgili son soru ise, sosyal bilgiler öğretmenlerinin hazırlıkların yapılması sırasında nelerin gerektiği konusunda sıkıntı yaşayıp yaşamadıkları ile ilgili sorulan sorudur. 54 (%59,4) kişi bu soruya katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum cevabını vererek hazırlıkların yapılması sırasında nelerin gerektiği konusunda sıkıntı yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. 23 (%25,3) kişi ise bu meseleye bazen cevabını vererek, her zaman olmamakla birlikte bazen sıkıntı çektiklerini belirtmişlerdir. 14 (%15,4) kişi ise hazırlıkların yapılması sırasında sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 7: Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretiminde Öğretimi Planlama ile İlgili Yaşanan Güçlükler

II. PLANLAMA		Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Bazen Katılıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle katılmıyorum	
		F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
1	Bir yıl boyunca işlenecek Ünite ve konuların çok fazla olduğunu düşünüyorum	16	17,6	51	56	2	2,2	14	15,4	8	8,8
2	Programda konuların sadece başlıklarının olması planlamayı zorlaştırıyor	9	9,9	22	24,2	23	25,3	33	36,3	4	4,4
3	Programda konuların ne kadar sürede işleneceği belirsiz	8	8,8	15	16,5	27	29,7	36	39,6	5	5,5
4	Programda kazandırılacak davranışlar yetersiz	5	5,5	14	15,4	31	34,1	30	33	11	12,1
5	Kullanılacak yöntem ve tekniklerle ilgili bilgi eksikliğim var	4	4,4	15	16,5	31	34,1	24	26,4	17	18,7
6	Kullanılacak araç gereçlerle ilgili bilgi eksikliğim var	2	2,2	14	15,4	32	35,2	23	25,3	20	22
7	Dersi yıllık olarak nasıl planlayacağım ile ilgili bilgi eksikliğim var	3	3,3	8	8,8	31	34,1	27	29,7	22	24,2
8	Yıllık planın zorunlu olarak yaptırılıyor olması motivasyonumu kırıyor	17	18,7	13	14,3	12	13,2	28	30,8	21	23,1
9	Günlük planın gereksiz olduğunu düşünüyorum	34	37,4	18	19,8	14	15,4	12	13,2	13	14,3
10	Yıllık planın gereksiz olduğunu düşünüyorum	9	9,9	8	8,8	17	18,7	24	26,4	33	36,3

Tablo 7’de araştırma yapılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, sosyal bilgiler dersinin öğretiminde öğretimi planlama ile ilgili yaşanan güçlüklerin neler olduğunu gösterilmektedir.

Planlama ile ilgili olarak sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen ilk soru işlenecek ünite ve konuların çok fazla olduğudur. 66 (%73,6) kişi bu soruya katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum ile ünite ve konuların fazla olmasından sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir. 22 (%24,4) kişi ise katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyerek ünite ve konuların gereğinden fazla olmadığını ifade etmişlerdir.

Planlama ile ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen ikinci soru ise; programda konuların sadece başlıklarının olmasının planlamayı nasıl etkilediği sorusudur. Bu soruya 33 (%36,3) kişi katılmıyorum ve 4 (%4,4) kişi de kesinlikle katılmıyorum diyerek, programda sadece konu başlıklarının olmasının planlamayı zorlaştırmadığını ifade etmişlerdir. 31 (%34,1) kişi ise katılıyorum ve tamamen katılıyorum ile planlamada sadece konu başlıklarının olmasının planlamayı zorlaştırdığını vurgulamışlardır. 23 (%25,3) kişi de bazen katılıyorum

diyerek konu başlıklarının sürekli olmamakla birlikte bazen planlamayı etkilediğini vurgulamışlardır.

Planlama ile ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen üçüncü soru da ise; programda konuların ne kadar sürede işleneceğinin belirsiz olması sorusudur. 36 (%39,6) kişi katılmıyorum ve 5 (%5,5) kişi kesinlikle katılmıyorumu işaretleyerek, konuların ne kadar sürede işleneceğinin belirsiz olmasının herhangi bir problem doğurmadığını ifade etmişlerdir. Aynı soruya 15 (%16,5) kişi katılıyorum ve 8 (%8,8) kişi de tamamen katılıyorum ile işlenecek konuların süresinin belirsiz olmasının problem olduğunu, bu sürenin belirlenmiş olması gerektiğini ifade etmişlerdir. 27 (%29,7) kişi ise bu sıkıntıyı bazen yaşadıklarını vurgulamışlardır.

Planlama ile ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen dördüncü soru programda kazandırılacak davranışların yetersiz olduğu sorusudur. Bu soruya 30 (%33) kişi katılmıyorum, 11 (%12,1) kişi ise kesinlikle katılmıyorum diyerek programda kazandırılacak davranışların yetersiz olmadığını aksine çok olduğunu ifade etmişlerdir. Diğer taraftan 19 (%20,9) kişi ise katılıyorum ve tamamen katılıyorum ile kazandırılacak davranışların yetersiz olduğunu vurgulamışlardır. Geriye kalan 31 (%34,1) kişide bazen katılıyorum diyerek, bazı konularda kazandırılacak davranışları yeterli bulurken, bazı konularda ise eksik bulmuşlardır.

Planlama ile ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen beşinci soru ise; kullanılacak yöntem ve tekniklerle ilgili bilgi eksikliğim var sorusudur. 24 (%26,4) kişi katılmıyorum, 17 (%18,7) kişi kesinlikle katılmıyorum diyerek kullanılacak yöntem ve teknikle ilgili bilgi eksikliğinin olmadığını vurgulamışlardır. Diğer taraftan 19 (%20,9) kişi ise katılıyorum ve tamamen katılıyorum diyerek kullanılacak yöntem ve teknikle ilgili bilgi eksikliği olduğunu ifade etmişlerdir. Kalan 31 (%34,1) kişi ise bazen diyerek, bazı konularda sıkıntı yaşadıklarını vurgulamışlardır.

Planlama ile ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen altıncı soru ise; kullanılan araç gereçler ile ilgili bilgi eksikliğim var sorusudur. 23 (%25,3) kişi katılmıyorum, 20 (%22) kişi ise kesinlikle katılmıyorum ile kullanılan araç gereç ile ilgili bilgi eksikliğinin olmadığını; 32 (%35,2) kişi ise bazı konularda kullanılacak araç gereç noktasında sıkıntı yaşadığını ifade ederken, 16 (%17,6) kişi ise katılıyorum ve tamamen katılıyorum ile kullanılacak araç gereç ile ilgili bilgi eksikliğinin olduğunu vurgulamıştır.

Planlama ile ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen yedinci soru ise; dersi yıllık olarak nasıl planlayacağım ile ilgili bilgi eksikliğim var sorusudur. 27 (%29,7) kişi katılmıyorum, 22 (%24,2) kişi ise kesinlikle katılmıyorum diyerek dersin yıllık olarak nasıl planlanacağı konusunda bilgi eksikliğinin olmadığını, 31 (%34,1) kişi bu konuda bazen sıkıntı yaşadığını ve 11 (%12,1) kişi ise katılıyorum ve tamamen katılıyorum diyerek bu konuda sıkıntı yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Planlama ile ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen sekizinci soru ise; yıllık planın zorunlu olarak yaptırılıyor olması motivasyonumu kısıyor sorusudur. 28 (%30,8) kişi katılmıyorum ve 21 (%23,1) kişi kesinlikle katılmıyorum ile yıllık planın zorunlu olmasının motivasyonlarını olumsuz yönde etkilemediğini belirtirken, 17 (%18,7) kişi tamamen katılıyorum, 13 (%14,3) kişi ise katılıyorum ile yıllık planın zorunlu olmasının motivasyonlarını olumsuz yönde etkilediklerini ifade etmişlerdir. 12 (%13,2) kişi ise bazen katılıyorum demişlerdir.

Planlama ile ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen dokuzuncu soru ise; günlük planın gereksiz olduğu sorusudur. 34 (%37,4) kişi tamamen katılıyorum, 18 (%19,8) kişi de katılıyorum diyerek günlük planın gereksiz olduğunu düşünürken, 13 (%14,3) kişi kesinlikle katılmıyorum ve 12 (%13,2) kişi ise katılmıyorum ile günlük planın gereksiz olmadığını ifade etmişlerdir. 14 (%15,4) kişi ise bazen katılıyorum diyerek günlük planın bazı durumlarda gereksiz olduğunu vurgulamışlardır.

Planlama ile ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen son soru ise; yıllık planın gereksiz olduğu sorusudur. Bu soruya 33 (%36,3) kişi kesinlikle katılmıyorum ve 24 (%26,4) kişi katılmıyorum ile yıllık planın gerekli olduğunu savunurken, 17 (%18,7) kişi ise katılıyorum ve tamamen katılıyorum ile yıllık planın gereksiz olduğunu ifade etmişlerdir. Aynı soruya 17 (%18,7) kişi bazen katılıyorum diyerek yıllık planın gerekliliği noktasında kararsız kalmışlardır.

Tablo 8: Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretiminde Uygulama ile İlgili Yaşanan Güçlükler

IV. UYGULAMA		Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Bazen Katılıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle katılmıyorum	
		F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
	Öğrencilerin derse karşı dikkatlerinin çekilmemesi öğrenmeyi zorlaştırıyor	37	40,7	42	46,2	4	4,4	6	6,6	2	2,2
2	Öğrencilerin derse karşı güdülenmemesi öğrenmeyi zorlaştırıyor	40	44	30	33	16	17,6	4	4,4	1	1,1
3	Öğretmenlerin öğrenciyi hedeften haberdar etmemesi öğrenmeyi zorlaştırıyor	29	31,9	34	37,4	18	19,8	8	8,8	2	2,2
4	Ders için gerekli materyallerin sunulamaması öğrenmeyi zorlaştırıyor	43	47,3	20	22	26	28,6	1	1,1	1	1,1
5	Öğrencilerin derse aktif katılımını sağlayamıyorum	3	3,3	20	22	17	18,7	41	45	10	11
6	Öğrenciler her şeyi öğretmenden bekliyor	27	29,7	25	27,5	24	26,4	15	16,5	-	-
7	Sınıfta disiplini sağlayamıyorum	1	1,1	3	3,3	16	17,6	37	40,7	34	37,4
8	Ders boyunca öğrencilerin ilgilerinin sürekliliğini sağlayamıyorum	6	6,6	24	26,4	29	31,9	23	25,3	9	9,9
9	Öğrencilere yeterli söz hakkını veremiyorum	4	4,4	7	7,7	22	24,2	35	38,5	23	25,3
10	Sınıfların kalabalık olması uygulamayı zorlaştırıyor	25	27,5	15	16,5	15	16,5	24	26,4	12	13,2
11	Öğrenci merkezli öğrenme yöntemlerinin kullanılmaması öğrenmeyi zorlaştırıyor	23	25,3	29	31,9	22	24,2	12	13,2	5	5,5
12	Konuya uygun yöntem ve tekniğin kullanılmaması öğrenmeyi zorlaştırıyor	22	24,2	37	40,7	23	25,3	8	8,8	1	1,1
13	Sürekli düz anlatım yönteminin kullanılması etkili öğrenmeyi zorlaştırıyor	29	31,9	28	30,8	32	35,2	1	1,1	1	1,1
14	Gezi gözlem ve inceleme etkinliklerine yer verilmemesi öğrenmeyi olumsuz yönde etkiliyor	38	41,8	20	22	29	31,9	1	1,1	3	3,3
15	Ders kitaplarındaki konuların ilgi çekici olmaması öğrenciyi sıkıyor	36	39,6	21	23,1	25	27,5	7	7,7	2	2,2
16	Öğrenciler yardımcı kaynakları kullanmasını bilemiyor	35	38,5	25	27,5	21	23,1	9	9,9	1	1,1
17	Öğrenciler ders konuları arasında ilişki kuramıyor	26	28,6	31	34,1	24	26,4	9	9,9	1	1,1
18	Ders konularının günlük hayattan kopuk olması öğretimi zorlaştırıyor	24	26,4	26	28,6	25	27,5	12	13,2	4	4,4
19	Derse ayrılan sürenin yetersiz olduğunu düşünüyorum	39	42,9	14	15,4	20	22	15	16,5	3	3,3
20	Konuyla ilgili daha önceden öğrenilmesi gerekenlerin öğrenilmemiş olması öğretimi etkiliyor	48	52,7	22	24,2	16	17,6	3	3,3	2	2,2
21	Farklı sınıf düzeylerinde aynı konu ve ünitelerin tekrar edilmesinin uygun olduğunu düşünmüyorum	21	23,1	26	28,6	17	18,8	23	25,3	4	4,4
22	Merkezi sınav soruları ile derste işlenen konular arasında tutarsızlığın olması öğrencilerin derse olan ilgisini azaltıyor	26	28,6	25	27,1	21	23,1	16	17,6	3	3,3
23	Derste kazandırılan davranışların uygulamaya geçirilemediğini düşünüyorum	30	33	20	22	27	29,7	12	13,2	2	2,2
24	Ailede öğrenilenlerle derste kazandırılmaya çalışılan davranışların çeliştiğini düşünüyorum	34	37,4	20	22	18	19,8	16	17,6	3	3,3

Tablo 8’de araştırma yapılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, sosyal bilgiler dersinin öğretiminde uygulama ile ilgili yaşanan güçlüklerin neler olduğunu göstermektedir.

Uygulama ile ilgili olarak sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen ilk anket maddesi öğrencilerin derse karşı dikkatlerinin çekilmemesi öğrenmeyi zorlaştırıyor sorusudur. 42 (%46,2) kişi katılıyorum ve 37 (%40,7) tamamen katılıyorum ile büyük bir çoğunluk derse karşı dikkatin çekilememesinin öğrenmeyi zorlaştırdığını ifade etmişlerdir. Geriye kalan 8 (%8,8) kişi bu konuda problem yaşamadıklarını, 4 (%4,4) kişi de bazen problem yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Uygulama ile ilgili olarak sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen ikinci soru, öğrencilerin derse karşı güdülenmemesi öğrenmeyi zorlaştırıyor sorusudur. Bu soruda da bir önceki soruda olduğu gibi büyük çoğunluk 40 (%44) kişi tamamen katılıyorum ve 30 (%33) kişi ise katılıyorum ile öğrencilerin güdülenmemesinin öğrenmeyi zorlaştırdığını ifade etmişlerdir. 16 (%17,6) kişi bazen problem yaşadıklarını, 5 (%5,5) kişi de güdülenmenin öğrenmeyi zorlaştırmadığını ifade etmişlerdir.

Uygulama ile ilgili olarak sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen üçüncü soru ise, öğretmenlerin öğrenciyi hedeften haberdar etmemesi öğrenmeyi zorlaştırıyor sorusudur. 34 (%37,4) kişi katılıyorum ve 29 (%31,9) kişi de tamamen katılıyorum diyerek büyük çoğunluk öğrencinin kazandırılacak hedeften haberdar edilmemesinin öğrenmeyi zorlaştırdığını bildirirken, 18 (%19,8) kişi ise hedeften haberdar etmemenin sürekli olmamakla bazen öğrenmeyi zorlaştırdığını ifade etmişlerdir. Kalan küçük bir grup ise 10 (%11) hedeften haberdar etmenin öğrenmeye etkisinin olmadığını savunmuşlardır.

Uygulama ile ilgili olarak sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen dördüncü soru da ise, ders için gerekli materyallerin sunulmaması öğrenmeyi zorlaştırıyor sorusudur. Bu soruda da 43 (%47,3) kişi tamamen katılıyorum ve 20 (%22) kişi katılıyorum diyerek ders için gerekli materyallerin sunulmamasının öğrenmeyi zorlaştırdığını ifade etmişlerdir. Aynı soruya 26 (%28,6) kişi ise gerekli materyallerin sunulmamasının sürekli olmamakla beraber bazen öğrenmeyi olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir. Kalan 2 (%2,2) kişi ise materyallerin sunulmamasının öğrenmeyi etkilemediğini vurgulamışlardır.

Uygulama ile ilgili olarak sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen beşinci soru ise, Öğrencilerin derse aktif katılımını sağlayamıyorum sorusudur. 41 (%45,1) kişi katılmıyorum

ve 10 (%11) kişi kesinlikle katılmıyorum diyerek öğrencilerin derse aktif katılımları noktasında sıkıntı yaşamadıklarını vurgularken, 23 (%25,3) kişi katılıyorum ve tamamen katılıyorum ile bu konuda problem yaşadıklarını ifade etmişlerdir. 17 (%18,7) kişi ise bazen katılıyorum diyerek, bazı derslerde öğrencilerin derse katılımını sağlayamadıklarını vurgulamışlardır.

Uygulama ile ilgili olarak sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen öğrenciler her şeyi öğretmenden bekliyor seçeneğine ise 27 (%29,7) kişi tamamen katılıyorum, 25 (%27,5) kişi katılıyorum diyerek öğrencilerin her şeyi öğretmenden beklediklerini ifade etmişlerdir. 15 (%16,5) kişi katılmıyorum ile bu konuda problem yaşamadıklarını ve 24 (%26,4) kişi de bazen katıldıklarını ifade etmişlerdir.

Uygulama ile ilgili olarak sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen yedinci soru ise, sınıfta disiplini sağlayamıyorum sorusudur. 37 (%40,7) kişi katılmıyorum, 34 (%37,4) kişi kesinlikle katılmıyorum ile sınıfta disiplin problemleri olmadığını belirtmişlerdir. 16 (%17,6) kişi bazen sınıfta disiplini sağlayamadıklarını, 4 (%4,4) kişi de sınıfta disiplini sağlayamadıklarını ifade etmişlerdir.

Uygulama ile ilgili olarak sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen bir diğer soru da, ders boyunca öğrencilerin ilgilerinin sürekliliğini sağlayamıyorum sorusudur. 29 (%31,9) kişi öğrencilerin ilgisinin sürekliliğini bazen sağlayıp, bazen de sağlayamadıklarını ifade ederken, 23 (25,3) kişi katılmıyorum ve 9 (%9,9) kişi kesinlikle katılmıyorum diyerek öğrencilerin ilgilerinin sürekliliğini sağlayabildiklerini ifade etmişlerdir. 24 (%26,4) kişi katılıyorum ve 6 (%6,6) kişi de tamamen katılıyorum ile ders boyunca öğrencilerin ilgilerinin sürekliliğini sağlama noktasında sıkıntı yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Uygulama ile ilgili olarak sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen dokuzuncu soru ise, öğrencilere yeterli söz hakkını veremiyorum sorusudur. 35 (%38,5) kişi katılmıyorum, 23 (%25,3) kişi de kesinlikle katılmıyorum ile derslerde öğrencilere yeterince söz hakkı tanıdıklarını, 22 (%24,2) kişi ise öğrencilere söz hakkı konusunda bazen sıkıntı yaşadıklarını ifade ederken, 11 (%12,1) kişi ise bu konuda sıkıntı yaşadıklarını ve öğrencilere yeterince söz hakkı tanıyamadıklarını ifade etmişlerdir.

Uygulama ile ilgili olarak sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen onuncu soru ise, sınıfların kalabalık olması uygulamayı zorlaştırıyor sorusudur. 25 (%27,5) kişi tamamen

katılıyorum ve 15 (%16,5) kişide katılıyorum ile sınıfların kalabalık olmasının öğretimi zorlaştırdığını, 24 (%26,4) kişi katılmıyorum ve 12 (%13,2) kişi de kesinlikle katılmıyorum ile sınıfların kalabalık olmasının uygulamaya olumsuz bir etkisinin olmadığını ifade etmişlerdir. 15 (%16,5) kişi ise sınıfların kalabalık olmasının uygulamayı bazen olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir.

Uygulama ile ilgili olarak sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen bir sonraki soru ise, öğrenci merkezli öğrenme yöntemlerinin kullanılmaması öğrenmeyi zorlaştırıyor sorusudur. 29 (%31,9) kişi katılıyorum ve 23 (%25,3) kişi tamamen katılıyorum ile öğrenci merkezli yöntemlerin kullanılmamasının öğrenmeyi olumsuz etkilediğini, 22 (%24,2) kişi ise öğrenci merkezli yöntemlerin kullanılmamasının öğrenmeyi bazen olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir. 17 (%18,7) kişi ise öğrenci merkezli yöntemlerin kullanılmamasının öğrenmeye etkisinin olmadığını ifade etmişlerdir.

Uygulama ile ilgili olarak sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen bir başka soru ise, konuya uygun yöntem ve tekniğin kullanılmamasının öğrenmeyi zorlaştırmasıdır. Bu soruya 37 (%40,7) kişi katılıyorum ve 22 (%24,2) kişi ise tamamen katılıyorum ile konuya uygun yöntem ve tekniğin kullanılmamasının öğrenmeyi zorlaştırdığını ifade etmişlerdir. 23 (%25,39) kişi ise bu konuda bazen sıkıntı yaşadıklarını, 9 (%9,9) kişi de konuya uygun yöntem ve tekniğin kullanılmamasının öğrenmeye etkisinin olmadığını ifade etmişlerdir.

Uygulama ile ilgili olarak sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen on üçüncü soru ise, sürekli düz anlatım yönteminin kullanılması etkili öğrenmeyi zorlaştırıyor sorusudur. 29 (%31,9) kişi katılıyorum ve 28 (%30,8) kişi ise tamamen katılıyorum ile sürekli düz anlatım yönteminin kullanılmasının etkili öğrenmeyi olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir. 32 (%34,2) kişi ise düz anlatım yönteminin bazen öğrenmeyi olumsuz etkilediğini, 2 (%2,2) kişi de sürekli düz anlatımın öğrenmeyi olumsuz etkilediğine katılmadıklarını ifade etmişlerdir.

Uygulama ile ilgili olarak sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen bir başka soru ise, gezi gözlem ve inceleme etkinliklerine yer verilmemesi öğrenmeyi olumsuz yönde etkiliyor. Bu soruya 38 (%41,8) kişi tamamen katılıyorum ve 20 (%22) kişi ise katılıyorum ile gezi gözlem ve inceleme etkinliklerine yer verilmemesinin öğrenmeyi olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir. 29 (%31,9) kişi ise sürekli olmamakla birlikte gezi gözlem ve incelemenin bazen etkili olacağını ifade etmişlerdir. 4 (%4,4) kişi de gezi gözlem ve inceleme etkinliklerine yer verilmemesinin öğrenmeye etkisinin olmadığını ifade etmişlerdir.

Uygulama ile ilgili olarak sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen on beşinci soru ise, ders kitaplarındaki konuların ilgi çekici olmaması öğrenciyi sıkıyor sorusudur. 36 (%39,6) kişi tamamen katılıyorum ve 21 (%23) kişi ise katılıyorum ile ders kitaplarındaki konuların ilgi çekici olmamasının öğrenciyi sıkıldığını ifade etmişlerdir. 25 (%27,5) kişi ise bu konun bazen öğrenmeyi olumsuz etkilediğini, 9 (%9,9) kişi de ders kitaplarındaki konuların ilgi çekici olmamasının öğrencinin sıkılmasında etkisinin olmadığını ifade etmişlerdir.

Uygulama ile ilgili olarak sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen on altıncı soru ise, öğrenciler yardımcı kaynakları kullanmasını bilmiyorlar sorusudur. 35 (%38,5) kişi tamamen katılıyorum ve 25 (%27,5) kişi ise katılıyorum ile öğrencilerin yardımcı kaynakları kullanmasını bilmediklerini ifade etmişlerdir. 24 (%26,4) kişi ise sürekli olmamakla birlikte yardımcı kaynakları kullanmayı bilmediklerini ifade etmişlerdir. 10 (%11) kişi de öğrencilerin yardımcı kaynakları kullanmasını bildiklerini ifade etmişlerdir.

Uygulama ile ilgili olarak sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen bir başka soru ise, öğrenciler ders konuları arasında ilişki kuramıyorlar sorusudur. Bu soruya 31 (%34,1) kişi katılıyorum ve 26 (%28,6) kişi ise tamamen katılıyorum ile öğrencilerin ders konuları arasında ilişki kuramadığını, 24 (%26,4) kişi ise öğrencilerin bazen konular arasında ilişki kurduklarını bazen de kuramadıklarını ifade etmişlerdir. 10(%11,1) kişi de öğrencilerin ders konuları arasında ilişki kurabildiklerini ifade etmişlerdir.

Uygulama ile ilgili olarak sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen on sekizinci soru ise, ders konularının günlük hayattan kopuk olması öğretimi zorlaştırıyor sorusudur. 26 (%28,6) kişi katılıyorum ve 24 (%26,4) kişi ise tamamen katılıyorum ile ders konularının günlük hayattan kopuk olmasının öğrenmeyi olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir. 25 (%27,5) kişi ise sürekli olmamakla birlikte ders konularının günlük hayattan kopuk olmasının öğrenmeyi bazen zorlaştırdığını ifade etmişlerdir. 16 (%17,6) kişi de ders konularının günlük hayattan kopuk olmasının öğrenmeyi etkilemediğini ifade etmişlerdir.

Uygulama ile ilgili olarak sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen on dokuzuncu soru ise, derse ayrılan sürenin yetersiz olduğunu düşünüyorum sorusudur. 39 (%42,9) kişi tamamen katılıyorum ve 14 (%15,4) kişi ise katılıyorum ile derse ayrılan sürenin yetersiz olduğunu, 20 (%22) kişi ise sürekli olmamakla birlikte derse ayrılan sürenin bazen yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. 18 (%20,8) kişi de derse ayrılan sürenin uygun olduğunu ifade etmişlerdir.

Uygulama ile ilgili olarak sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen bir başka soru ise, konuyla ilgili daha önceden öğrenilmesi gerekenlerin öğrenilmemiş olması öğretimi etkiliyor sorusudur. Bu soruya 48 (%52,8) kişi tamamen katılıyorum ve 22 (%24,2) kişi ise katılıyorum ile konuyla ilgili daha önceden öğrenilmesi gerekenlerin öğrenilmemiş olmasının öğretimi olumsuz etkilediğini, 16 (%17,6) kişi ise bu durumun bazen öğrenmeyi olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir. 5(%5,5) kişi de konuyla ilgili daha önceden öğrenilmesi gerekenlerin öğrenilmemiş olmasının öğrenmeyi etkilemediğini ifade etmişlerdir.

Uygulama ile ilgili olarak sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen yirmi birinci soru ise, farklı sınıf düzeylerinde aynı konu ve ünitelerin tekrar edilmesinin uygun olduğunu düşünmüyorum sorusudur. 26 (%28,6) kişi katılıyorum ve 21 (%23,1) kişi ise tamamen katılıyorum ile farklı sınıf düzeylerinde aynı konu ve ünitelerin tekrar edilmesinin uygun olmadığını, 27 (%29,7) kişi de farklı sınıf düzeylerinde aynı konu ve ünitelerin tekrar edilmesinin sorun olmadığını ifade etmişlerdir. 17 (%18,7) kişi ise sürekli olmamakla birlikte bazen problem olduğunu ifade etmişlerdir.

Uygulama ile ilgili olarak sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen yirmi ikinci soru ise, merkezi sınav soruları ile derste işlenen konular arasında tutarsızlığın olması öğrencilerin derse olan ilgisini azaltıyor sorusudur. 26 (%28,6) kişi tamamen katılıyorum ve 25 (%27,5) kişi ise katılıyorum ile, merkezi sınav soruları ile derste işlenen konular arasında tutarsızlığın olmasının öğrencilerin derse olan ilgisini azalttığını ifade etmişlerdir. 21 (%23,1) kişi ise bu konuda bazen sıkıntı yaşandığını ifade etmişlerdir. 16 (%17,6) kişi katılmıyorum ve 3 (%3,3) kişi de kesinlikle katılmıyorum ile merkezi sınav soruları ile derste işlenen konular arasında tutarsızlığın olmasının öğrencilerin derse olan ilgisine etkisi olmadığını vurgulamışlardır.

Uygulama ile ilgili olarak sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen bir başka soru ise, derste kazandırılan davranışların uygulamaya geçirilemediğini düşünüyorum sorusudur. Bu soruya 30 (%33) kişi tamamen katılıyorum ve 20 (%22) kişi ise katılıyorum ile derste kazandırılan davranışların uygulamaya geçirilemediğini, 27 (%29,7) kişi ise bu durumun bazen geçerli olduğunu ifade etmişlerdir. 12 (%13,2) kişi katılmıyorum ve 2 (%2,2) kişi de kesinlikle katılmıyorum ile davranışların uygulamaya geçirildiğini ifade etmişlerdir.

Uygulama ile ilgili olarak sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen son soru ise, ailede öğrenilenlerle derste kazandırılmaya çalışılan davranışların çeliştiğini düşünüyorum sorusudur. Bu soruya 34 (%37,4) kişi tamamen katılıyorum ve 20 (%22) kişi ise katılıyorum

ile ailede öğrenilenlerle derste kazandırılmaya çalışılan davranışların çeliştiğini, 18 (%19,8) kişi ise bu durumun bazen geçerli olduğunu ifade etmişlerdir. 16 (%17,6) kişi katılmıyorum ve 3 (%3,3) kişi de kesinlikle katılmıyorum ile ailede öğrenilenlerle derste kazandırılmaya çalışılan davranışların çelişmediğini ifade etmişlerdir.

Tablo 9: Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretiminde Değerlendirme ile İlgili Yaşanan Güçlükler

III. DEĞERLENDİRME		Tamamen Katılmıyorum		Katılmıyorum		Bazen Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
		F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
	Ders öğretim programında kazandırılacak davranışların yetersiz olduğunu düşünüyorum	4	4,4	29	31,9	9	9,9	41	45,1	8	8,8
2	İşlenen her bir dersin sonunda değerlendirmenin yapılması gerektiğini düşünüyorum	32	35,2	35	38,5	11	12,1	9	9,9	4	4,4
3	Değerlendirmede öğretmenlerin kişisel düşüncelerinin ön plana çıktığını düşünüyorum	3	3,3	14	15,4	36	39,6	25	27,5	13	14,3
4	Sınav sorularının ezber bilgiyi içerdiğini düşünüyorum	15	16,5	25	27,5	27	29,7	18	19,8	6	6,6
5	Öğrenilmeyen konuları belirlemeye yönelik sınavların yapılması gerektiğini düşünüyorum	21	23,1	33	36,3	25	27,5	7	7,7	5	5,5
6	Öğrencilerin öğretmenler kurulu kararı ile sınıf geçmesini uygun bulmuyorum	48	52,8	11	12,1	21	23,1	4	4,4	7	7,7
7	Değerlendirme yöntemleri hakkında bilgi eksikliğinin olduğunu düşünüyorum	6	6,6	15	16,5	24	26,4	35	38,5	11	12,1
8	Sınavların yapıldığı sınıf ortamının uygunsuz olduğunu düşünüyorum	14	15,4	11	12,1	20	22	34	37,4	12	13,2

Tablo 9’da araştırma yapılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, sosyal bilgiler dersinin öğretiminde değerlendirme ile ilgili yaşadıkları güçlüklerin neler olduğu gösterilmektedir.

Değerlendirme ile ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen ilk soru, ders öğretim programında kazandırılacak davranışların yetersiz olduğu sorusudur. Bu soruya 41 (%45,1) kişi katılmıyorum, 8 (%8,8) kişi ise kesinlikle katılmıyorum diyerek programda kazandırılacak davranışların yetersiz olmadığını ifade etmişlerdir. Diğer taraftan 29 (%31,9) kişi katılmıyorum ve 4 (%4,4) kişi ise tamamen katılmıyorum ile kazandırılacak davranışların yetersiz olduğunu vurgulamışlardır. Geriye kalan 9 (%9,9) kişide bazen katılmıyorum diyerek, bazı konularda kazandırılacak davranışları yeterli bulurken, bazı konularda ise eksik bulmuşlardır.

Değerlendirme ile ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen ikinci soru ise, işlenen her bir dersin sonunda değerlendirmenin yapılması gerektiğini düşünüyorum sorusudur. Bu soruya 35 (%38,5) kişi katılıyorum, 32 (%35,2) kişi ise tamamen katılıyorum diyerek işlenen her bir dersin sonunda değerlendirmenin yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir. 9 (%9,9) kişi katılmıyorum ve 4 (%4,4) kişi ise kesinlikle katılmıyorum ile değerlendirmenin her dersin sonunda yapılmasının gereksiz olduğunu, geriye kalan 11 (%12,1) kişide bazen katılıyorum diyerek, değerlendirmenin bazen dersin sonunda bazen de genel yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Değerlendirme ile ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen üçüncü soru ise, değerlendirmede öğretmenlerin kişisel düşüncelerinin ön plana çıktığını düşünüyorum sorusudur. Bu soruya 25 (%27,5) kişi katılmıyorum ve 13 (%14,3) kişi ise kesinlikle katılmıyorum ile öğretmenlerin kişisel düşüncelerinin ön plana çıkmadığını ifade etmişlerdir. 36 (%39,6) kişi bazen katılıyorum diyerek değerlendirmede öğretmenlerin kişisel düşüncelerinin bazen ön plana çıktığını, geriye kalan 14 (%15,4) kişi katılıyorum ve 3 (%3,3) kişi ise tamamen katılıyorum diyerek değerlendirmede öğretmenlerin kişisel düşüncelerinin ön plana çıktığını ifade etmişlerdir.

Değerlendirme ile ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen bir diğer soru ise, sınav sorularının ezber bilgiyi içerdiğini düşünüyorum sorusudur. 25 (%27,5) kişi katılıyorum ve 15 (%16,5) kişi tamamen katılıyorum ile sınav sorularının ezber bilgiyi içerdiğini ifade etmişlerdir. 27 (%29,7) kişi bazen katılıyorum diyerek süreli olmamakla beraber bazen sınav sorularının ezber bilgiyi içerdiğini, geriye kalan 18 (%19,8) kişi katılmıyorum ve 6 (%6,6) kişi ise kesinlikle katılmıyorum diyerek sınav sorularının ezber bilgiyi içermediğini ifade etmişlerdir.

Değerlendirme ile ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen beşinci soru ise, öğrenilmeyen konuları belirlemeye yönelik sınavların yapılması gerektiğini düşünüyorum sorusudur. 33 (%36,3) kişi katılıyorum ve 21 (%23,1) kişi tamamen katılıyorum ile öğrenilmeyen konuları belirlemeye yönelik sınavların yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir. 25 (%27,5) kişi bazen katılıyorum diyerek öğrenilmeyen konuları belirlemeye yönelik bazen sınav yapılabileceğini, geriye kalan 12 (%13,2) kişi ise katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyerek öğrenilmeyen konuları belirlemeye yönelik sınavların yapılmasının gereksiz olduğunu ifade etmişlerdir.

Değerlendirme ile ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen altıncı soru ise, öğrencilerin öğretmenler kurulu kararı ile sınıf geçmesini uygun bulmuyorum sorusudur. 48 (%52,8) kişi tamamen katılıyorum ve 11 (%12,1) kişi katılıyorum ile öğrencilerin öğretmenler kurulu kararı ile sınıf geçmesini uygun bulmadığını ifade etmişlerdir. 21 (%23,1) kişi ise bazen katılıyorum diyerek öğrencilerin öğretmenler kurulu kararı ile sınıf geçmesinin bazen olabileceğini, geriye kalan 11 (%12,1) kişi ise katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyerek öğretmenler kurulu kararı ile sınıf geçmenin olması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Değerlendirme ile ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen bir sonraki soru ise, değerlendirme yöntemleri hakkında bilgi eksikliğinin olduğunu düşünüyorum sorusudur. Bu soruya 35 (%38,5) kişi katılmıyorum ve 11 (%12,1) kişi kesinlikle katılmıyorum ile değerlendirme yöntemleri hakkında bilgi eksikliğinin olmadığını ifade ederken, 24 (%26,4) kişi ise hepsinde olmamakla birlikte bazı konuların değerlendirmesinde bilgi eksikliğinin olabileceğini ifade etmişlerdir. Kalan 15 (%16,5) kişi katılıyorum ve 6 (%6,6) kişi ise tamamen katılıyorum diyerek değerlendirme yöntemleri hakkında bilgi eksikliğinin olduğunu vurgulamıştır.

Değerlendirme ile ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen son soru ise, sınavların yapıldığı sınıf ortamının uygunsuz olduğunu düşünüyorum sorusudur. Bu soruya 34 (%37,4) kişi katılmıyorum ve 12 (%13,2) kişi kesinlikle katılmıyorum diyerek sınavların yapıldığı sınıf ortamının uygun olduğunu, 20 (%22) kişi ise bütün sınıflar olmamakla birlikte bazı sınıfların sınav yapmaya uygun olmadığını ifade etmişlerdir. Kalan 14 (%15,4) kişi tamamen katılıyorum ve 11 (%12,1) kişi ise katılıyorum diyerek sınavların yapıldığı sınıf ortamının uygunsuz olduğuna katıldıklarını ifade etmişlerdir.

IV. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmamızın bu son bölümün de sonuç ve önerilere yer verilmiştir. Araştırmanın sonucuna göre:

Sosyal bilgiler dersinin öğretiminde derse hazırlık sırasın da gerekli materyali bulma noktasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin büyük bölümünün sıkıntı yaşadıkları görülmektedir. Sosyal bilgiler dersinin genel itibarı ile sözel anlarımıza dayalı bir ders olduğunu düşünürsek derste verimi artırma bilmek için konuları pekiştirecek materyallere ihtiyaç duyulması kaçınılmazdır. Bu problemin çözümü ise bütün okullarımıza, sosyal bilgiler dersi için gerekli materyalleri bünyesinde bulunduran sosyal bilgiler sınıfları kurmaktır. Günümüz de bu yönde adımların atılmaya başlandığını merkez okullarımızda sosyal bilgiler sınıflarının kurulduğunu görmekteyiz fakat sayıları yeteri kadar değildir.

Derse hazırlık noktasında yöneltilen diğer sorularda ise sosyal bilgiler öğretmenlerinin büyük bölümünün kendilerinden veya bilgi eksikliklerinden kaynaklanan problem yaşamadıklarını, problem yaşayanlar için de bu problemlerin kayda degecek kadar önemli olmadığı görülmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, sosyal bilgiler dersinin öğretiminde öğretimi planlama ile ilgili yaşanan güçlükler noktasındaki bazı cevapları ve değerlendirilmesi de şöyledir: sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen sorulardan birinde işlenecek ünite ve konuların fazla olmasıdır. Sosyal bilgiler öğretmenlerimizin büyük bölümü işlenecek konu ve ünitelerin çok olduğunu ifade etmişlerdir. Gerçektende 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler müfredatı incelendiğinde konuların çok zamanın ise kısıtlı olduğu görülmektedir, böyle olunca da ya konular yetişmemekte ya da yüzeysel bir anlatımla geçirilmektedir. 2006–2007 eğitim öğretim yılında değiştirilen 6. sınıf sosyal bilgiler müfredatında bu sorun giderilmiş gibi gözükse de gene de bazı ünitelerde işlenecek konuların uzun sürenin ise az olduğu görülmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin problem yaşadıklarını ifade ettikleri diğer bir konu ise günlük plandır. Sadece sosyal bilgiler öğretmenleri için değil bütün öğretmenler için günlük plan hazırlamak büyük bir sorundu fakat bu sorun 2006–2007 eğitim öğretim yılında değiştirilen 6. sınıf sosyal bilgiler ve diğer ders müfredatında giderilmiştir. Milli Eğitim

Bakanlığı'nın hazırlamış olduğu ğretmen kılavuz kitaplarında günlük planlar hazır olarak tüm öğretmenlere gönderilmektedir. Kademeli olarak 7. ve 8. sınıflarda da bu uygulamaya geçilecektir. Bu uygulama ile planlamada yaşanan problemlerin büyük bir kısmının giderileceği düşünülmektedir. Planlama ile ilgili yöneltilen diğer sorularda ise sosyal bilgiler ğretmenlerinin önemli bir problem yaşamadıkları görülmektedir.

Sosyal bilgiler ğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinin ğretiminde uygulama ile ilgili yaşadıkları sorunların en önemlileri olarak öğrenmeyi güçleştiren sorunlar görülmektedir. Öğrencilerin derse karşı dikkatinin çekilememesi, öğrencilerin gdlenememesi, öğretmenlerin öğrenciyi hedeften haberdar etmemesi ve ders için gerekli materyallerin sunulamaması uygulama ile ilgili yaşanan en önemli problemlerdir. Öğrencilerin gelecek ile ilgili yeteri kadar bilgilendirilmemesi ve bu noktada motive edilememesi bu sorunların sebebi olarak söylenebilir. Aksaray ve çevresindeki öğrencilerin ailelerinin büyük bölümünün yurt dışında olması ve ğrencilerinde yurt dışı hayalleri bu sorunların diğer bir sebebi olarak gösterilebilir. Ayrıca ders için gerekli materyallerin sunulamaması da uygulamada öğrenmeyi güçleştiren diğer bir etmendir.

Uygulama ile ilgili yaşanan diğer bir sorunda öğrencilerin her şeyi öğretmenden beklemeleridir. Bu sorun derslerin işlenişinin ğrenci merkezli değil de ğretmen merkezli olmasının en önemli sebebidir. Bir diğer sorunda sınıfların kalabalık olmasıdır. Uygulama açısından en önemli sorunlardan biridir. Bütün ğrencilerin derse aktif olarak katılamamasın ve herkese eşit söz hakkının verilememesinin en önemli sebebi sınıfların kalabalık olmasıdır. Bu sorunda ancak yeni okul ve derslik yapılması ile çözülebilir.

Uygulamada karşılaşılan diğer bazı sorunlarda sırası ile; ğrenci merkezli öğrenme yöntemlerinin kullanılmaması, konuya uygun yöntem ve tekniğin kullanılmaması ve sürekli düz anlatım yönteminin uygulanması öğrenmeyi zorlaştıran diğer bazı problemlerdir. Bu sorunların öğretmenden kaynaklandığını düşünecek olursak, öğretmenlerimizin kendilerini yetiştirecek ve geliştirecek yeniliklere açık olmaladırlar ayrıca Bakanlık ve Milli Eğitim Müdürlükleri de bu eksiklikleri gidermeye yönelik hizmet içi faaliyetlere daha çok yer vermelidirler.

Uygulama ile ilgili yaşana bir başka sorunda, gezi gözlem ve inceleme etkinliklerine yer verilmemesidir. Sosyal bilgiler dersinde en iyi ğretim yöntemlerinden biri olan gezi

gözem ve incelemelere yeteri kadar yer verilmemesinin en önemli sebebi uygulanan bürokratik engellerdir.

Ders kitaplarındaki konuların ilgi çekici olmaması da uygulamada yaşanan problemlerden ve öğrencilerin çabuk sıkılmasının en önemli sebeplerinden biridir. Zaten isteklendirme eksikliği olan öğrenciler ders kitaplarının da ilgi çekici olmaması nedeniyle derse karşı iyice duyarsız oluyorlar. Bu sorunun da yeni müfredatla birlikte büyük ölçüde giderilebileceği düşünülmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin uygulama ile ilgili yaşadıkları sorunlardan biri de öğrencilerin yardımcı kaynakları kullanmayı bilmemeleri ve ders konularının günlük hayattan kopuk olmasıdır. Sosyal bilgiler dersinin amaçları içerisinde yer alan araştırma yapabilme yeteneği kazandırma ve öğrendiklerini günlük hayatta kullanabilme ilkesiyle çelişen bu durumun çözümünde en büyük görev öğretmenlere düşmektedir. Öğrencilerin araştırma yöntemlerinden haberdar edilmesi ve işlenen konuların günlük hayattan güncel örneklerle pekiştirilmesi gerekmektedir. Diğer taraftan yapılan müfredat değişikliği ile 6. sınıflarda ilk ünitenin konularından biri “bilimsel araştırma yapıyorum” konusudur, görüldüğü üzere araştırma yapma ve yardımcı kaynaklardan yararlanma konusuna bizzat yer verilmiştir. Ayrıca yeni müfredatta konular güncel olaylardan seçilerek de öğrencinin günlük hayatta uygulamasına yardımcı olunmaya çalışılmıştır. Yukarıda ifade etmeye çalıştığımız gibi yeni müfredatla bu sorunların giderilmeye çalışıldığı görülmektedir.

Uygulama da yaşanan sorunlardan biride konu ile ilgili önceden öğrenilmesi gereken bilgilerin öğrenilmemiş olmasıdır. Bu sorunun başlıca sebebi olarak ilköğretimin birinci kademesinden öğrencilerin hazır olarak gelmemesi ve öğrenilmesi gereken bilgilerin öğrenilmemesidir. Bir diğer sorunda farklı sınıflarda aynı konuların tekrar edilmesi sorunudur. Bu sorunda yeni müfredat çalışmaları ile giderilmeye çalışılmıştır. Daha önceki müfredatta sosyal bilgiler ders konuları her sınıf için bağımsızken, yeni müfredatla sosyal bilgiler 4. sınıftan 8. sınıfa kadar bir bütün olarak düşünülmüş ve konular ona göre düzenlenmiştir. Böylece farklı sınıflarda aynı konuların tekrarı önlenmiş olacaktır.

Uygulama ile ilgili bir diğer sorunda öğrencinin derste öğrendiği davranışlarla ailede öğrendiği davranışların çelişmesidir. Bu sorunu giderilmesinde öğretmen ve veliye büyük görev düşmektedir. Okulda öğrenilen davranışların evde de devam etmesini veli kontrol

etmelidir. Bunun içinde sürekli öğretmen veli işbirliği gerekmektedir. Aksaray ve çevresinde öğrenci velilerin bu konudaki duyarsızlıkları bu problemin çözümündeki en büyük engeldir.

Uygulama noktasında yöneltilen diğer sorularda ise sosyal bilgiler öğretmenlerinin büyük bölümünün kendilerinden veya bilgi eksikliklerinden kaynaklanan problem yaşamadıklarını, problem yaşayanlar için de bu problemlerin kayda değecek kadar önemli olmadığı görölmektedir.

Son olarak sosyal bilgiler öğretmenlerinin, sosyal bilgiler dersinin öğretiminde değerlendirme ile ilgili yaşadıkları güçlükler noktasındaki bazı cevapları ve bu cevapların değerlendirilmesi de şöyledir: Değerlendirme ile ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerinin karşılaştıkları en önemli mesele öğrencilerin öğretmenler kurulu kararı ile geçmeleridir. Bu sorun sadece sosyal bilgiler öğretmenlerinin değil bütün öğretmenlerin yakındıkları bir sorundur. Öğrencinin sene sonunda ne şartta olursa olsun geçeceğini bilmesi hem öğrencinin motivasyonunu olumsuz etkilemekte hem de öğretmenlerimizin yaptırım alanlarını kısıtlamaktadır.

Değerlendirme ile ilgili olarak sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifade ettikleri bir diğer konuda sorundan çok istek niteliğindedir. Şöyle ki, bu öğretmenleriniz her konu sonunda değerlendirme yapılması gerektiğini ve öğrenilmeyen konuları belirlemeye yönelik sınavların yapılması gerektiğini böylelikle öğrencilerin neleri öğrenip, neleri öğrenemediğine daha kolay ulaşabileceğini ifade etmişlerdir.

Sonuç olarak şunu ifade edebiliriz ki, öğretmenlerimiz en çok planlama ve uygulama noktasında sıkıntı çektiklerini, diğer noktalarda ise meydana gelen sorunların üstesinden gelebildiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca yukarıda ifade ettiğimiz problemlerin büyük bölümünün yeni müfredatla giderileceği düşünülmektedir.

ÖNERİLER

— Değişik sınıflarda aynı konuların yer alması ve sürekli konu tekrarı yapılması, öğrencilerde ilgi ve öğrenmeyi azaltmaktadır

— Siyasî ve askerî tarihten çok insanlığın ortak mirası olan kültürel, ekonomik ve bilimsel tarihe ağırlık verilerek, üzerinde durulmalıdır.

— İlköğretim öğrencilerinin eğitim sürecine etkin katılımını özendirerek, araştırma ve yorumlama ile eleştirel düşünme becerisini geliştirecek ve dersi sevmelerini sağlayacak yöntem ve tekniklere yer verilmelidir.

— Öğretim programında yer alan davranışlarla ailede kazanılan davranışların çelişmesini ortadan kaldıracak tebdiller alınmalı okul aile ilişkileri geliştirilmelidir.

— Tüm okullarımızda bilgi teknoloji sınıfları yanında, her türlü imkâna sahip sosyal bilgiler sınıfları kurulmalıdır.

— Öğrenciler yalnızca ders kitabı ya da yardımcı kaynaklarla yetinmemeli; bilgisayar, video, televizyon, internet gibi bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmaları sağlanarak, bilgiye doğrudan erişimleri sağlanmalıdır.

— Öğrenci başarısı değerlendirilirken öğrenilen bilginin yanı sıra, öğrencilerin gösterdiği çaba ve geliştirdiği tutumları da dikkate alınmalı, ezber bilgileri değil üst düzeyde kazandırılması istenen davranışları ölçen sınav tipleri ve soru cevap modelleri uygulanmalıdır.

— Sınıf geçme sistemi yeniden ele alınmalı, öğretmenler kurulu kararı ile geçmeler kaldırılmalı veya daha da zorlaştırılmalıdır.

— Milli Eğitim Bakanlığınca öğretmenler alanlarında ve meslekî konularda hizmet içi eğitimden geçirilmeli; program geliştirme, değerlendirme, öğretim metotları, materyal geliştirme ve kullanımı gibi konularda eğitim görmeleri, konferans, seminer gibi etkinliklere katılımları sağlanmalıdır.

ANKET UYGULAMASI

Cinsiyetiniz:

1. Bay 2. Bayan

Yaşınız:

1. 20–24 yaş arası 2. 25–29 yaş 3. 30–34 yaş 4. 35–39 yaş 5. 40 ve üssü

Meslekteki Yılıınız:

1. 1–5 yıl arası 2. 6–10 yıl 3. 11–14 yıl 4. 15–19 yıl 5. 20 yıl ve üssü

Mezun Olduğunuz Fakülte:

1. Eğitim Fakültesi 2. Fen-Edebiyat Fakültesi 3. Eğitim Enstitüsü

Mezun Olduğunuz Alan

1. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği 2. Tarih Öğretmenliği 3. Coğrafya Öğretmenliği

Formasyon Aldınız mı :

1. Evet 2. Hayır

Katıldığınız Kurslar;

1. Sosyal Bilgiler Öğretimi 2. Coğrafya Öğretimi 3. Tarih Öğretimi 4. Program Geliştirme

I. Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretiminde Yapılması Gerekli Hazırlıklarla İlgili Yaşanan Güçlükler

I. HAZIRLIK		Tamamen Kathıyorum	Kathıyorum	Bazen kathıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1	Hazırlık aşamasında gerekli materyalleri bulamıyorum					
2	Bu ders ile ilgili yardım almakta güçlük çekiyorum					
3	Ders konularını kavramakta zorlanıyorum					
4	Gerekli zamanı bulma konusunda sıkıntı yaşıyorum					
5	Hazırlıkların yapılması sırasında nelerin gerektiği konusunda sıkıntı yaşıyorum					

II. Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretiminde Öğretimi Planlamayla İlgili Yaşanılan Güçlükler

II. PLANLAMA		Tamamen Katılıyor	Katılıyor	Bazen Katılıyor	Katılmıyor	Kesinlikle katılmıyor
1	Bir yıl boyunca işlenecek Ünite ve konuların çok fazla olduğunu düşünüyorum					
2	Programda konuların sadece başlıklarının olması planlamayı zorlaştırıyor					
3	Programda konuların ne kadar sürede işleneceği belirsiz					
4	Programda kazandırılacak davranışlar yetersiz					
5	Kullanılacak yöntem ve tekniklerle ilgili bilgi eksikliğim var					
6	Kullanılacak araç gereçlerle ilgili bilgi eksikliğim var					
7	Dersi yıllık olarak nasıl planlayacağım ile ilgili bilgi eksikliğim var					
8	Yıllık planın zorunlu olarak yaptırılıyor olması motivasyonumu kırıyor					
9	Günlük planın gereksiz olduğunu düşünüyorum					
10	Yıllık planın gereksiz olduğunu düşünüyorum					

III. Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretiminde Değerlendirme İle İlgili Yaşanılan Güçlükler

III. DEĞERLENDİRME		Tamamen Katılıyor	Katılıyor	Bazen Katılıyor	Katılmıyor	Kesinlikle Kalmıyor
1	Ders öğretim programında kazandırılacak davranışların yetersiz olduğunu düşünüyorum					
2	İşlenen her bir dersin sonunda değerlendirmenin yapılması gerektiğini düşünüyorum					
3	Değerlendirmede öğretmenlerin kişisel düşüncelerinin ön plana çıktığını düşünüyorum					
4	Sınav sorularının ezber bilgiyi içerdiğini düşünüyorum					
5	Öğrenilmeyen konuları belirlemeye yönelik sınavların yapılması gerektiğini düşünüyorum					
6	Öğrencilerin öğretmenler kurulu kararı ile sınıf geçmesini uygun bulmuyorum					
7	Değerlendirme yöntemleri hakkında bilgi eksikliğinin olduğunu düşünüyorum					
8	Sınavların yapıldığı sınıf ortamının uygunsuz olduğunu düşünüyorum					

IV. Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretiminde Uygulamayla İlgili Yaşanılan Güçlükler

IV. UYGULAMA		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Bazen Katılıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1	Öğrencilerin derse karşı dikkatlerinin çekilmemesi öğrenmeyi zorlaştırıyor					
2	Öğrencilerin derse karşı güdülenmemesi öğrenmeyi zorlaştırıyor					
3	Öğretmenlerin öğrenciyi hedeften haberdar etmemesi öğrenmeyi zorlaştırıyor					
4	Ders için gerekli materyallerin sunulamaması öğrenmeyi zorlaştırıyor					
5	Öğrencilerin derse aktif katılımını sağlayamıyorum					
6	Öğrenciler her şeyi öğretmenden bekliyor					
7	Sınıfta disiplini sağlayamıyorum					
8	Ders boyunca öğrencilerin ilgilerinin sürekliliğini sağlayamıyorum					
9	Öğrencilere yeterli söz hakkını veremiyorum					
10	Sınıfların kalabalık olması uygulamayı zorlaştırıyor					
11	Öğrenci merkezli öğrenme yöntemlerinin kullanılmaması öğrenmeyi zorlaştırıyor					
12	Konuya uygun yöntem ve tekniğin kullanılmaması öğrenmeyi zorlaştırıyor					
13	Sürekli düz anlatım yönteminin kullanılması etkili öğrenmeyi zorlaştırıyor					
14	Gezi gözlem ve inceleme etkinliklerine yer verilmemesi öğrenmeyi olumsuz yönde etkiliyor					
15	Ders kitaplarındaki konuların ilgi çekici olmaması öğrenci sıkıyor					
16	Öğrenciler yardımcı kaynakları kullanmasını bilemiyor					
17	Öğrenciler ders konuları arasında ilişki kuramıyor					
18	Ders konularının günlük hayattan kopuk olması öğretimi zorlaştırıyor					
19	Derse ayrılan sürenin yetersiz olduğunu düşünüyorum					
20	Konuyla ilgili daha önceden öğrenilmesi gerekenlerin öğrenilmemiş olması öğretimi etkiliyor					
21	Farklı sınıf düzeylerinde aynı konu ve ünitelerin tekrar edilmesinin uygun olduğunu düşünmüyorum					
22	Merkezi sınav soruları ile derste işlenen konular arasında tutarsızlığın olması öğrencilerin derse olan ilgisini azaltıyor					
23	Derste kazandırılan davranışların uygulamaya geçirilemediğini düşünüyorum					
24	Ailede öğrenilenlerle derste kazandırılmaya çalışılan davranışların çeliştiğini düşünüyorum					

KAYNAKLAR

1967 Niğde İl Yıllığı

1994 Aksaray İl Yıllığı

AKŞİN, SİNA, Türkiye Tarihi, Cilt I, İstanbul,1993

AKYÜZ, YAHYA, Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1998'e), 3. Baskı, Ankara, A.Ü.E.F. Yayınları, 1989

AKYÜZ, YAHYA, Türk Eğitim Tarihi, İstanbul, 1994

ARSLANOĞLU, İBRAHİM, Türk Eğitim Sistemi, Ankara, 1997

Atlas Dergisi, Ağustos 1998

AYDIN, DENİZ, İlk Öğretim 4. ve 5. Sınıfta Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretimi ve Öğretiminde Yaşanan Güçlükler, Konya, 2004

Cumhuriyet Öncesi ve Günümüzde Aksaray'da Milli Eğitim, Aksaray M.E.M. Aksaray, 1998

ÇAĞLAR, ADİL, İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Üzerine Görüşler, Ankara,1992

DİLEK, DURSUN, Tarih Derslerinde Öğrenme Düşünme Gelişimi, Ankara, 2001

GARDNER, HOVARD, Çoklu Zekâ, (Çev:Meral Tüzel), Enka Okulları, İstanbul, 1999

GENER, İZZET, Hasandağı Mecmuası, Yıl:1, Sayı:10, Ankara,1951

Gerçek Dergisi, Yıl: 1, Sayı:3, İstanbul, 1972

GÜÇLÜOL, KEMAL, Cumhuriyet Döneminde Eğitim, İstanbul, 1983

HAMMER, JOSEPH VON, Osmanlı Tarihi, Cilt: 1, İstanbul,1990

İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, M.E.B. Yayınları, İstanbul, 1997

İlköğretim Okulu Programı, M.E.B. Yayınları, Ankara, 1995

İslam Ansiklopedisi, Cilt:7

KADIOĞLU, NURİ, Aksaray'ın Sesi, Ankara, 1953

KARAUĞUZ, GÜNGÖR, Arkeolojik ve Filolojik Belgeler Işığında M.Ö. II Binde Orta Anadolu'nun Güney Kesimi, Konya,2005

- KARAUĞUZ, GÜNGÖR, "İvriz Kaya Anıtları ve Çevresi Üzerine bir Araştırma",
Arkeoloji ve Sanat, CXXII, 2006
- KILIÇ, ABDURAHMAN, ATILLA, RESUL, BAYKAN, ÖZNUR, "Sosyal Bilgiler Dersinin
Öğretiminde Yaşanan Güçlükler", Çağdaş Eğitim Dergisi, Ankara, 2002
- KILIÇ, DURMUŞ, "İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretmenlerin Görüşleri Çerçevesinde
Değerlendirilmesi", Çağdaş Eğitim Dergisi, Ankara, 1994
- KOMİSYON, İlköğretim Birleştirilmiş Sınıflar Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuzu Kitabı,
M.E.B, Ankara, 2000
- KONYALI, İBRAHİM HAKKI, Belgelerle Aksaray Tarihi, İstanbul, 1974
- KÖKEN, NEVZAT, "Sosyal Bilgiler Öğretimi", Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 8, Konya, 2002
- KÖSTÜKLÜ, NURİ, Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi, Konya, 1999
- MEB, İlkokul Programı, İstanbul, 1968
- MEB, İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi,
1998
- Milli Eğitim Temel Kanunu, M.E.B. Yayınları, Ankara, 1973
- OTLUOĞLU, RAHMİ, ve ÖZTÜK, CEMİL, Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler, PegemA Yay.
Ankara, 2002
- ÖDEKAN, AYLAA, Türkiye Tarihi, Cilt:2, İstanbul, 1993
- ÖZALP, REŞAT, ve ATAÜNAL, AYDOĞAN, Türk Milli Eğitim Sistemi Düzenleme Teşkilatı,
İstanbul, 1977
- ÖZTUNA, YILMAZ, Türkiye Tarihi, Cilt:1, İstanbul, 1964
- PAYKOÇ, FERSUN, Tarih Öğretimi, Açık öğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir, 1991
- SOYKUT, H. REFİK, Ermem Yunus, Ankara, 1994
- SÖNMEZ, VEYSEL, Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı Hedef Davranış İçerik,
Genel Öğretme Yöntemleri, 2.Baskı, Olgaç Matbaası, Ankara, 1989
- SÖNMEZ, VEYSEL, Sosyal Bilgiler Öğretmeni ve Öğretmen Kılavuzu, 2. Baskı, M.E.B. Yayınları,

İstanbul,1999

SÖNMEZ, VEYSEL, Sosyal Bilgiler Öğretmeni ve Öğretmen Kılavuzu, Anı Yayıncılık, Ankara,1997

SEVİN, VELİ, Anadolu Arkeolojisi, İstanbul, 2003

YAMPAR ŞAHİN, TUĞBA, İlköğretimde Sosyal Bilgile Dersinde Karşılaşılan sorunlar ve
Çözüm Önerileri, Ankara, 1997

Yurt Ansiklopedisi, Cilt:7

www.meb.aksaray.mem.gov.tr